अज्ञात

पुराण सम्बन्धित

प्रथम = ॐ श्री गणेशाय नमः ॐ वंदे मुकुंद —

अन्तिमा पंक्ति = ब्राह्मणेभ्यो प्रदापयेत्

– देवनागरी

= संस्कृत भाषा

पृष्ठ – 1-32 – अपूर्ण

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

आकार 25×11

पत्र 9

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ ॐस्वस्तिश्रीगणेशायनमः ॐवंदेमुकुंदस्यपदारविन्दंवृन्दानुवृन्दामुरवृन्दवंद्यंमंदाकिनी
१ यान्मकरंदबिंदुसंदोहसंदेहधियंदधाति १ त्रैलोक्याधिपतेःपदत्रयभुवंदेत्याधिपंयाच
ते दत्तांसत्वमयेनतेनवसुधामेवाग्रतोगृह्णतः देवार्थेवालिनंवलिंछलयतोप्यस्मैहरेस्तुष्य
५४ तःस्वराज्यंप्रतिभूपविस्तुमपदित्स्यंतरंपातुवः २ श्रीकामेश्वरराजपंडितकुलालंकारसार
श्रियमावासोनरसिंहदेव[illegible]मिथिलाभूमंडलाखंडलः दृप्यदुर्धरवैरिदर्प्पदलनोभूदप्प
--------------शरदिंदुकुंदधवलभ्राम्यद्यशोमंडलः ३ तस्यावारगुणाश्रयस्यमि
थिलक्ष्मापालचूडामणेः श्रीमद्धीरमतिप्रियाविजयतेभूमंडलालंकृतिः दानेकल्पलतेव
चारुचरितेयारुंधतीवस्थिरा यालक्ष्मीरिववैभवेगुणगणेगौरीचयागण्यते ४ वापीकूप
जलाधिकाधिविमलाविज्ञानवापीसमा रम्यंतीर्थनिवासवासभवनंचंद्राभ्रमभ्रंलिहंउद्या राम
नंफलपुष्पनम्रविटपच्छायाभिधानंदनं भिक्षुभ्यःसरसान्नदानमनघंयस्याःप्रवान्याद्भुव ५ १

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

लक्ष्मीभाजः कृतार्थान्कृतसुमनसो या महाग्रामदानैर्बहेमग्रामीजीवराजीवहलतरपुराँतरागै
लडागे: विज्ञानुज्ञाप्यविज्ञापतिप्रतिकृति नंतंप्रमाणमुदारा राज्ञी पुण्यावल्लीकाविरचयतितरांदा
नवाक्यावलिं सा ६ तत्रादौ दानप्रशंसा तत्र महाभारते यानि मान्तु नर्मनीह वेदोक्तानि प्रशंसति
तेषां श्रेष्ठतमं दानं मितिमे नास्ति संशयः विष्णुधर्मोत्तरे दानं देवाः प्रशंसंति मनुष्याश्च तथा द्विजाः
दानेन कामानाप्नोति यान्कांश्चिन्मनसेच्छति नृसिंहपुराणे न दानेन विना किंचित्प्रार्थितं फल
माप्यते अपि वालाग्रमात्रस्य लाभो नैवेह विद्यते अदानशालिनां पुंसां तस्माद्दानं समाश्रयेत्
दानव्यासः यद्ददाति विशिष्टेभ्यो यज्जाश्नाति दिने दिने तत्ते वित्तमहं मन्ये शेषं कस्यापि रक्षसि
आयासशतलब्धस्य प्राणेभ्योपि गरीयसः गतिरेकैव वित्तस्य दानमन्या विपत्तय बृहस्पतिः द्वाव
वाप्सु प्रवेष्टव्यौ गले बद्ध्वा दृढां शिलां धनवंतमदातारं दरिद्रं चातपस्विनं व्यासः ग्रासादर्धमपि ग्रा
समर्थिभ्यः किन्न दीयते इच्छानुरूपो विभवः कदा कस्य भविष्यति याज्ञवल्क्यः स्वहन्यहनि

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

ओं
दा०
२

याचं नाम दृं मनोगुरुः यथा मार्जनं दर्पणस्यैव यः करोति दिने दिने महाभारते अद्भिर्गात्रान्मलमिव तमो
ह्यग्निप्रभया यद्वद् दानेन तपसा चैव सर्वपापमपोह्यते कृतेनूस्यतेपापं स्वाध्यायैः शान्तिरुत्तमाः दानेन भोगाद्
प्राप्नोति तपसा सर्वमाप्यते मनुः तपः परं कृतयुगे त्रेतायां ज्ञानमुच्यते द्वापरे यज्ञमेवाहुर्दानमेकं कलौ
युगे यमः यतीनां परमो धर्मः त्वनाहारो वनौकसां दानमेकं गृहस्थानां शुश्रूषा ब्रह्मचारिणां व्यासः जीवि
तेन तस्य जीवन्ति विप्रा मित्राणि बान्धवाः सफलं जीवितं तस्य आत्मार्थं को न जीवति विष्णुधर्मोत्तरे अदत्तदानं स्वे
परान् दृष्टे ह परमनर्थकान् प्रार्थनशीलान् देशे काले तथा पात्रे यद्दत्तं न्यायागतं तथा यद्दत्तं ब्राह्मणेभ्यः श्रेष्ठं तद्
दत्तं प्रकीर्तितं मत्स्यपुराणे न्यायेनार्जनमर्थस्य वर्धनं चाभिरक्षणं सत्पात्रे प्रतिपत्तिश्च सर्वशास्त्रेषु गीयते अथ
दानस्वरूपं तत्र देवलः अर्थानामुदिते पात्रे श्रद्धया प्रतिपादनं दानमित्यभिनिर्दिष्टं व्याख्यानं तस्य वक्ष्यते उदिते शास्त्र
कथिते पात्रेभ्यो दीयते नित्यमनपेक्ष्य प्रयोजनं केवलं बुद्धा पद्दर्मं दानं तदुच्यते दाता प्रतिग्रहीता च श्रद्धा देयं च धर्मयुक्
देशकालौ च दानानामंगान्येतानि षड्विदुः धर्मयुक्तं देयं न्यायार्जितं द्रव्यं अपापरोगी धर्मात्मा दित्सुरव्यसनः शुचिः अन
योजीवकर्मा च षड्भिर्दाता प्रशस्यते पापरोगानाह देवलः उन्मादस्तु ग्रहादोषा राजयक्ष्मा श्वासो मधुमेहो भगन्दरो मस्स राम
२

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

गैरन्यैश्चोपपरोगाः दुःस्थानमभिधाय सुमंतुः पतेयो ब्राह्मणो भुक्त्वा कृत्वा दत्वा प्रतिग्रहं याज्ञायत्नेन शुद्धेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते त्रिसुप
र्णः कस्म हित्रिस्वह्न गायत्र्यस्य कलेद्विय: विमुक्तो योनिदोषेभ्यो ब्राह्मणो पापैः प्रमुच्यते त्रिसुपर्णो विद्याहृतान्वयप्रोक्तः सौपुर
रव्यायभिमंत्रीनिगर्थिनां दर्शने सदा तत्क्रनिष्ठान्नृत्तयोनदाश्चेश्वनिकीर्त्यते तत्र विज्ञागमाधर्मादयो ल्लाभः क्रयो जयः प्र च
योगः कर्मयोगश्च सत्प्रतिग्रहपदवच्च प्रयोगः कृत्यादिप्रयोगः कर्मयोगः शुश्रूषा अपराबाधुमन्त्रे पि प्रयत्नेनार्जितं धनं
अल्पं वा विपुलं वापि देयमित्यभिधीयते अपराबाधपरपीडारहितं अक्लेशं पात्रे क्लेशजनकं प्रयत्नेन स्वकीयद्रव्यायत्तं यदुक्तं
मद्रव्यं यस्मिन्कालेपि वा पुनर्दीनादौ देशकालौ नैस्यातां श्रेष्ठो न चान्यथा कात्यायनः सर्वस्वं गृहवर्ज्यं तु कुटुंबभरणा
दिकं यद्द्रव्यं तत्स्वकं देयं नदेयं स्यादतोन्यथा तथा परिभुक्तमवज्ञातमसंस्कृतं यः प्रयच्छति विप्रेभ्यस्तु सस्मृतं
वर्तिष्टते परिभुक्तं गृहीत्वा पयोगं वस्त्रादिच्च अवज्ञातमनादृतं अपर्याप्तस्वकार्यादासमर्पितं जीर्णतरंगादेश्च संस्कृ
तं संस्कारविरहितं कार्योयाग्यमासनादि देवलः महदल्पफलं दानं श्रद्धया परिवर्जितं परपीडाकरं दा
नं परमप्युक्तं त्यजेत् परपीडाकरं कुटुंबपीडाकरं याज्ञवल्क्यः दातव्यं प्रत्यहं पात्रे निमित्तेषु विशेषतः या
चितेनापि दातव्यं श्रद्धापूतं च शक्तितः अथ दानकालाः तत्र शातातपः अयनादौ सदा देयं द्रव्यमिष्टं गृहे
षुयत् षडशीतिमुखे चैव विमोहे चंद्रसूर्ययोः संक्रान्तौ यानि दत्तानि हव्यकव्यानि दातृभिः तानि नित्यं द
दात्यर्कः पुनर्जन्मनि जन्मनि शतमिंदुक्षये दत्तं सहस्रं तु दिनक्षये विषुवे शतसाहस्रं व्यतीपाते त्वनंतकं

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ अयनेषु च यद्दत्तं षडशीतिमुखेषु च चंद्रसूर्योपरागे च दत्तं भवति चाक्षयं विष्णुधर्मोत्तरे द्वादशीषु च यद्दा
२ तं शुक्लासु च विशेषतः श्रवणेन च युक्तासु शुक्लास्वति विशेषतः आषाढे कार्तिके चैव फाल्गुणे च
विशेषतः तिस्रः स्वेताः पौर्णमास्या दाने विप्र महाफलाः व्यतीपाते तु यद्दत्तं जन्मर्क्षे च द्विजोत्तमाः ग्र
ह संक्रमणे काले तीक्ष्णांशोर्मे विशेषतः तुलायेष प्रवेशे च त्यागे तु मिथुनस्य च रवेर्महाफलं दत्तं ते
ष्वपि स्यान्महाफलं पदाप्रविशाने भानुर्मकरं द्विजसत्तमाः आषाढे अयुजे पौषे चैत्रशुक्ले तथैव च द्वा
दशी प्रभृति प्रोक्तं पुण्यं दिनचतुष्टयं मिथुनं च तथा कन्यां धन्विनं मीनमेव च प्रविष्टे भास्करे पुण्यं
प्रत्येकं कथितं द्विजाः षडशीतिमुखं नाम दाने दिनचतुष्टयं अक्षिणना आयद्दत्तं पुत्रे जाते द्विजोत्त
माः संस्कारेषु च पुत्रस्य तद्दत्तं व्ययं प्रकीर्तितं चंद्रे वा यदि वा सूर्ये दृष्टे राहौ महाग्रहे तदायं कथितं
पुण्यं तत्राप्यर्के विशेषतः मत्स्यपुराणे युगादिषूपरागेषु तथा मन्वंतरादिषु संक्रांतौ वैधृतदिने चतु
र्दश्यष्टमीषु च यज्ञोत्सवविवाहेषु दुःस्वप्नाद्भुतदर्शने द्रव्यब्राह्मणलाभे च श्रद्धा वा यत्र जायते अथ ध
र्मलक्षणानि तत्र शंखलिखितौ देशकाल उपायो द्रव्यं श्रद्धापात्रं त्यागश्चेति समस्तेषु धर्मो दृश्यः साधार राम॰
णोन्यथ विपरीतः श्रद्धापात्रसंपन्नो धर्मः कालापदः अब्दाद्रव्योत्पत्तिरिति कालस्तन्मूलो देशः ३

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

देशः आर्यावर्तादिः कालः संक्रान्त्यादिरुपायः इतिकर्तव्यता द्रव्यं गव्यमाज्यादिः श्रद्धा शास्त्रार्थेन प्रेति प्र
त्ययः पात्रं विद्यातपोयुक्तसंपन्नः त्यागो जपो हरप्युपलक्षणं समस्तेषु सर्वेषु सत्सु धर्मो द्वयो धर्मोत्साहः
साधारणः सर्वेषु सत्सु भवति भवति चैकेनापि विना एवं च देशादीनां च यथासंभवं प्रत्येकं कारणत्व
मुक्तं अन्यथा देशादीनामन्यतमस्याभावे विपरीतो धर्मान्न दयो वैगुण्यं वा विशेषविहितदेशका
लविशेषं विनापि श्रद्धापात्रविशेषसंपत्तिमात्रेण विशिष्टधर्मसिद्धिमाह श्रद्धापात्रसंपन्नो धर्मः
कालापेक्षः श्रद्धापात्रविशेषाभ्यामेव तावत्संपद्यते धर्मः यदि कालो लभ्यते को सा विनिचेत तत्रा
ह श्रद्धाद्रव्योत्पत्तिरिति कालः श्रद्धापात्रसंपत्तौ यदा द्रव्यं स्यात्स एव कालो विशिष्टधर्महेतुर्नापरो
विपुद्दाति रपेक्षणीयः एवं देशोपीत्याह तन्मूलो देशः श्रद्धासंपत्तिरेव मूलं प्राप्तिकारणं यस्य स तथा
प्रोक्तः अथ पुण्यदेशाः विष्णुपुराणे उत्तरं यत्समुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव दक्षिणं वर्षं तद्भारतं नाम भारती
यत्र संततिः नवयोजनसाहस्रो विस्तारोस्य महामुने कर्मभूमिरियं स्वर्गमपवर्गं च गच्छतां मनुवचनं स
रस्वतीदृषद्वत्योर्देवनद्योर्यदन्तरं तं देवनिर्मितं देशं ब्रह्मावर्तं प्रचक्षते कुरुक्षेत्रं च मत्स्याश्च पंचाला सु

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

म ४

रसेनकाः एषब्रह्मर्षिदेशाद्वैब्रह्मावर्तादनंतकः हिमवद्विंध्ययो[illegible]र्मध्ययत्प्राग्विनशनादपि प्र
त्यगेवप्रयागाच्चमध्यदेशः प्रकीर्तितः आसमुद्रात्तु वै पूर्वादासमुद्रात्तु पश्चिमात् तयोरेवांतरंगिर्यो
रार्यावर्तंप्रचक्षते कृष्णसारस्तु चरति मृगो यत्र स्वभावतः यज्ञेयो यज्ञियो देशो म्लेच्छदेशस्ततः परः
मत्स्यादिविराटदेशाः पांचालाः कान्यकुब्जादिक्षेत्रादिदेशाः शूरसेनजाः मथुरादिदेशाः विनशा
नं सरस्वत्यंतर्द्धानदेशः तयोर्हिमवद्विंध्ययोः स्वभावतो न बलात्कारेण यज्ञियोदेशोर्हः भविष्य
पुराणे ब्रह्मावर्तादेशो ब्रह्मर्षिदेशस्तदनंतकः मध्यदेशस्ततो न्यूनआर्यावर्तस्तदनंतकः
परः पुण्यतमः आनंतर्येषु न्यूनः आवर्तयगायवा पुनरिति वदीषदर्थे नञ् विष्णुवचनं चतुर्वर्णव्य
वस्थानं यस्मिन्देशे न विद्यते तं म्लेच्छदेशं जानीयादार्यावर्तमतः परं मरीचिवचनं सिं
धोश्चकरतोयायाहिमवद्विंध्ययोस्तथा योदेशो मध्यभागेस्यादार्यावर्तः स उच्यते तदिदं शास
स्त्रपरंपरमार्थस्य विस्तृतः बौधायनः आनर्तकांगमगधासुराष्ट्रा दक्षिणापथः उपावृत्सिंधु
सौवीरा एते संकीर्णयोनयः आनार्यम्लेछोत्पत्तिहेतवः एतेन न्यूनधर्मत्वमुक्तं म्लेच्छदानादौ संवेषा राम ४

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

देयः तथा च मत्स्यपुराणे कारस्करकलिंगाश्च सिंधोरुत्तरएव च प्रनष्टाश्रमधर्मोश्च देशाधर्मोप्रय
त्नतः शंखवचनं म्लेछदेशेन यागश्रोमं धायोश्च विशेषतः तस्माद्धर्मा चरेन्नतो म्लेछदेशं तु व
व्रजेत् श्राद्धमित्युपलक्षणं मत्स्यपुराणे तीर्थे वायतने गोष्टे कूपारामसरित्सु च गृहे वाविप्रवे
वापितडागेरुविरतथा महादानानि देयानि संसारभयभीरुणा तीर्थप्रयागादौ गृहेत्वायतने।
तुष्यायतनादौ आरामेगृहवारिकायां वनेकानने विष्णुवचनं गोमयेनोपलिप्ते प्रगृहेषुते।
नोक्तेषु च महातीर्थान्याभिधाय मत्स्यपुराणे एतेषु सर्वदानानां सानिध्यं परिग्रयतः दानमेतेषु
तत्वेषु भवत्कोटिगुणाधिकं भविष्यपुराणे सर्वेस्त्यायसमाःपुण्याः सर्वा नद्यः पर्वताः गोसि
द्धमुनिवासाश्च देशाः पुण्याः प्रकीर्तिताः तथायतनसंस्थानां यदल्पमपि दीयते तदनंतफलं गेयतु
पदेवानुभावतः। लिंगपुराणे अर्हत्कोशांपिब्रह्मर्वांपिवालिंगानसमेतनः सर्वभूतसमस्तानां हितथा
वाताससुव्रताः स्वयंभुवेनदृष्टं स्यात्कार्येपेचतदृष्टकं मानुषेचतदृष्टं स्यात् तेनेमानंद्विजोत्तमाः
वापीकूपतडागाश्चापि यतोर्थादिनिस्मृताः अथदानविधिः तत्रापस्तंबः देशतः कालतः शौ

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा° यतः सम्यक् प्रतिगृहीतमिति दानानि प्रतिपादयति देशतो गंगादौ कालतो ग्रहणादौ शौचतः
५ स्नानादिना शुद्धो प्रतिगृहीतः उक्तगुणपात्रे सम्यक् प्रतिपादयति शास्त्रोक्तविधिना दद्यादित्य
र्थः मनुवचनं योऽर्चितं प्रतिगृह्णाति ददात्यर्चितमेव च तावुभौ गच्छतः स्वर्गं नरकं तु विपर्यये गोभूति प ३
लहिरण्याश्ववासोधान्यादिन्यायात् गतं देयं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितं शक्तितो दद्यात् यः शीलादि
संपन्नाय ब्राह्मणाय रोगभूम्यादिभिरर्चिताय स्वस्ति वाच्योदकपूर्वं दद्यात् व्याप्तत्वः सर्वाण्यु
दकपूर्वाणि दानानि यथाशक्ति विहारे विहारे यत्ते अन्वाहार्यदानादौ यथाश्रुति यावदेवस्रूप
गैस्तावदेव कुर्यात् तोदकपूर्वकत्वादिनियमप्रतिभावः तस्माद्विरवेदद्यादालभ्य वा स्ववद्धे
शेदाराणं कृत्वाश्चालभ्य तोयोदकेन पाणिना स्पृष्ट्वा विप्रस्य धर्मोत्तरे द्रव्यस्य नाम गृह्णीयात् दे
यामीति तथा वदेत् तोयं दद्यात् पात्रदानादाने विधिरयं स्मृतः गौतमः स्वतर्जानु करं कृत्वा त
कुशांस्तिलोदकं फलं समभिसंधाय प्रदद्यात् च ऊर्ध्वयान्वितः यात्रादिमन्ते नामगोत्रे समुच्चा राम ५

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

यं ब्रह्मयाच्छत्रं यान्वितः परन्तु हेनभावेन तुभ्यमहं संप्रददे इति स्मृतिः नामगोत्रे समुच्चार्य प्राङ्मुखो देव-
कीर्तनात् उदङ्मुखाय विप्राय दद्यात्तेन स्वस्ति वाचयेत् आप्तवचनं मत्स्यसूक्तः शुचिर्दाता दानं द-
यान्न दक्षिणां सदक्षिणं तु यद्दानं तत्सर्वं निष्फलं भवेत् दक्षिणाभिरुपेतं हि कर्म सिद्ध्यति मा-
नवे सुवर्णमेव सर्वासु दक्षिणासु विधीयते सर्वं पदमन्तविहितं दक्षिणोत्तरपरं स्वयम्भुव
देवतानि तिथि सुधर्मोत्तरे अभयं सर्वदैवत्यं भूमिर्वै विष्णुदेवता कन्यादासस्तथा दासी प्रा-
जापत्याः प्रकीर्तिताः प्राजापत्यो गजः प्रोक्तो तुरगो यमदैवतः तथा चैकशफं सर्वं कथितं
यमदैवतं महिषश्च तथा याम्य उष्ट्रो वै नैरृतो भवेत् रौद्री धेनुर्विनिर्दिष्टा छागमाग्नेयमु-
च्यते मेषं तु वारुणं विद्याद्वराहो वैष्णवः स्मृतः आरण्याः पशवः सर्वे कथिता वायुदेव-
ताः जलाशयानि सर्वाणि वारिधानी कमण्डलुः कुम्भं करकं चैव वारुणानि विनिर्दिशे-
त् समुद्रजानि रत्नानि सामुद्राणि तथैव च आग्नेयं कनकं प्रोक्तं सर्वलोहानि वाप्यथ प्राजापत्या

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा
६

निसस्यानि पक्कान्नमपि च हि जान् देयानि सर्वगंगानि गंधर्वाणि विचक्षणैः वार्हस्पत्यं स्मृतं धान्यः
सौम्यान्यथ रसानि च पत्रिराग्न्यन्तथा सर्वे वायव्याः परिकीर्तिताः विद्यावाक्यो विनिर्दिष्टा विद्योप
करणानि च सारस्वतानि ज्ञेयानि पुस्तकाध्यानपंडिते: सर्वशोशिल्पभागं च विश्वकर्मा तु दैवतं
भूमिरगामध्य पुष्पाणां शाकानां हविषैः सह फलानामपि सर्वेषां तथाज्ञेयो वनस्पतिः मत्स्यमांसेविनि
दिष्टं प्राजापत्येन पैव च छत्रं कृष्णाजिनं शय्यां रथमासनमेव च उपानहौ तथा यानं यच्चान्यत्प्राण
वर्जितं उत्तानांगिरसेन ह्यस्मिन्नृह्णीत मानवः पर्यन्याय तथा सर्वं शास्त्रं वर्ध्यध्वजादिकं रणोप
करणं सर्वं कथितं शक्रदैवतं गृहं तु सर्वदैवत्यं यदनुक्तं द्विजोत्तमाः तज्ज्ञेयं विष्णुदैवत्यं सर्वेषां वि
विष्णुदैवतं तद्देवतदैवतानां यथा यच्छाद्देवत प्रभुत्वमिति द्रव्यविशेषशालत्वेन दानवाक्येभि धान
माचारात् अथ प्रतिग्रहविधिः तत्र हारीतः प्रतिग्रहमाग्नेयेन प्रतिगृह्णीयात् आग्नेयं तीर्थं मध्य
माग्नेयमिति हारीतेनोक्तं मध्यः विष्णुधर्मोत्तरे भूमेः प्रतिग्रहं कुर्याद्भूमिं कृत्वा प्रदक्षिणां करे

राम
६

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

गृह्य तथा कन्यां दासदासीं द्विजोत्तमाः करं तु हृदि विन्यस्य धर्मोऽयं प्रतिगृह्य स्वारुह्य च गजस्योक्तं क
र्णे चाश्वस्य कीर्तितः तथा चैकशफानां तु मर्त्यानां च विशेषतः प्रतिगृह्णीत गां पुच्छे पुच्छे कृष्णाजिनं तथा
स्वारुह्य रथाः पश्चात् स्कन्धे यानाः पुच्छे विषाणेऽपि प्रतिगृह्णन्मयोऽपि स्वारुह्य च तथा भवेत् वीक्षा
नां तु शिरसा ह्यादाय रत्नान्यादाय सर्वतः वस्त्रं दशान्ते द्राक्ष्यान्यग्रे धायतथा पुनः स्वारुह्य प्रेतानद्वा
यानं स्वारुह्य चैव च पादुके ईषायां तरसे गृह्य छत्रे दंडे च धारयेत् आयुधानि समाधाय तथा मु
च्य विभूषणं चर्मध्वजो तथा स्पृष्ट्वा प्रविश्य च तथा गृहं अवतीर्य च तत्र वीरा जनस्थानानि वैद्य
जाः इत्यानन्यथादाय स्पृष्ट्वा वा ब्राह्मणाः पठेत् तथा समापयेत्ततः पश्चात्काम त्वा प्रति
गृह्य विधिं धर्मं यथाज्ञात्वा यस्तु कुर्यात्प्रतिग्रहं दोषास दत्त रम्ये वत दाद्गुणीन्यसौ हि द्विजः तदे
तेषां वाक्यानां पर्यालोचनेन यथा दानग्रहणविधिक्रमस्तथाप्रयोगः स्फुटीभावेनाप्य २२
ति द्रव्यपूजावाक्ये च तत्तत्पदपृच्छेय पवित्रपाणित्वभवनादि द्रव्यादिभिः षकपर्येन स्वा
स्तिवचनं दक्षिणादानं तदुत्तरं स्वास्त्यवाचनं च सर्वदानसाधारणं प्रतिगृह्णीतुर्देयस्यपा

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ द्विविनियोगप्रकाराद्दानविशेषविहितेनेतिकर्तव्यताक्रम तत्प्रयोगएव विविधलिखनीयाः अ
७ थप्रयोगलिख्यते तत्रादौ हिरण्यदाने बृहस्पतिः गृहादिके पुण्यफलं भवेद्धितानुसारतः तस्मा
त्सर्वप्रदानानां हिरण्यमधिकं स्मृतं व्यासवचनं सुवर्णपरमं दानं सुवर्णं दक्षिणा पुरा॰ सर्वेषामे
वदानानां सुवर्णं दक्षिणोच्यते मनुवचनं दीर्घमायुर्हिरण्यदः प्राप्नोतीति विशेषः दाता तातः
शुचिः शुचिशुक्लाम्बरवासाः पवित्रपाणिराचान्तः शुचिदेशे प्राङ्मुखः शुद्धासने उपविष्टोऽन
न्तरं नुकरद्वय उपवीतिब्राह्मणं दर्भपाणिमुदङ्मुखमुपवेश्य पुष्पाण्यादाय ओं हिरण्याय नमः इ
ति देवं ओं ब्राह्मणाय नमः इति ब्राह्मणं संपूज्य इदं हिरण्यं ददामीति द्विजकरे जलदानं वारि
णा देवद्रव्याभिषेचनं कृत्वा दक्षिणकरेण कुशत्रयतिलजलान्यादाय ओं अद्य दीर्घायुप्राप्तिकाम
इदं हिरण्यमग्निदैवतं अमुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्राह्मणाय संप्रददे इति ब्राह्मणदक्षिणक
रमध्ये दद्यात् ओं स्वस्तीति ब्राह्मणप्रतिवचनं ततः कुशत्रयतिलजलान्यादाय ओं अद्य कृतैत राम॰
द्धिरण्यदानप्रतिष्ठार्थमिदं हिरण्यमग्निदैवतं अमुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्राह्मणाय दक्षिणां ७

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दक्षिणानुभ्यमहं संप्रददे इति दक्षिणां दद्यात् ततः प्रतिगृहीता ॐ स्वस्तीति उक्त्वा हिरण्यं स्पृशेत् ततः
ॐ को दात् कस्मा अदात् कामो दात् कामायादात् कामो दाता कामः प्रतिगृहीता कामैतत्ते इति कामस्तुतिं
वाजसनेयी द्विजः पठेत् छंदोगस्तु ॐ क इदं कस्मा अदात् कामः कामायादात् कामो दाता कामः प्र
तिगृहीता कामः समुद्रमाविशत् कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि कामैतत्ते इति यथाशाखं कामस्तुतिं पठेत्
वत्समासादाने पुण्यविधिर्निरुक्तः अथ संक्रान्तौ हिरण्यदाने हिरण्यदो महाबुद्धिं दीर्घमायुश्च
विंदति हिरण्यपूजादि विधाय अद्य महाबुद्धिदीर्घपुण्यप्राप्तिकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगो
त्रायेत्यादि दक्षिणादेयम् सांतमोक्त हिरण्यदाने रुक्मदाः सर्वमाप्नोति सर्वं पुत्रधनादिकं पूजादिवि
धाय अद्यामुकफलप्राप्तिकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतं अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणां स्वस्ति कूर्म हिरण्य ८
पुराणीय हिरण्यदाने हिरण्यगोप्रदानेन निरहंकारमाप्नुयात् निरहंकारः स्वर्गभेदः पूजादिवि
धाय अद्य निरहंकारस्वर्गप्राप्तिकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणादिहि
रण्यस्पर्शनं महाभारतीयसुवर्णदाने ददत्सुवर्णं नृपते किल्बिषाद्विप्रमाजने पूजादिविधाय अ

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा
८

यकिल्बिषविमोक्षकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्पर्शीतं विसृष्ट
मोक्षहिरण्यदाने सुवर्णदानं गोदानं पृथिवीदानमेव च एतत्त्रयं महामानो वै सर्वपापैः प्रमुच्यते पूजादि विधा
य अद्य सर्वपापप्रमुक्तिकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्पर्शीतं पुष्पा
दिभ्याग्नेयपुराणीयहिरण्यदाने पुण्ये वा जन्मनक्षत्रे चायने विषुवेषु च ग्रहणे च व्यतीपाते संक्रान्तौ चादि
नक्षये यानमप्यमनन्तं हि हेमसूक्ष्मं गोतिलांश्च ये प्रयच्छन्ति पापेषु निरताः सर्वदा कुने । नैते यान्ति भैर
वः पंथादन्येदं दानमनुत्तमं पूजादि विधाय अद्य भैरवमार्गप्रापकशोकपापहापकाम इदं हिरण्यमग्नि
दैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणास्पर्शीतं विसृष्टमोक्षसुवर्णदाने सुवर्णं परमं दानं सुवर्णं दक्षिणा
परा दत्तपूर्वान्द्रापरानात्मानं च विंशान्वने आपापमशान्तं दत्वा विप्रेभ्यस्तारयेत् तेषां शान्ते
ति वचनात् दुर्गपापहयः फलं पूजादि विधाय अद्य हत्यापूर्वदया परमशंसाधरुचात्मनरकप्रापक
व कुपापहार्यकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणास्पर्शीतं व कुरुवचनं व कुम्भयो
गापहं आदित्यपुराणीयसुवर्णदाने सुवर्णं ये प्रयच्छन्ति न ते यान्ति दुर्गतिं अन्नप्रभृति यत्वानं मानवं राम ८

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

17

पैनकंनया सुवर्णदाना द्वारिंद्रनस्यति वक्रदावन मणिमुक्ताप्रवालेनवैडूर्येणचभूषितः गंधर्वैरप्सा
रोभिश्च स्तूयमानस्ततस्ततः गच्छेत्स्वर्गलोकंतु दिव्यलोकंततोवव पूजादिविधाय सर्वदुर्गति
विनाशनाय कायेन कायावाङ्मनोभ्यांपापहारपद्दारि धान्यति मणिमुक्ताप्रवालवैडूर्यास्फताचा
वद्रुगंधर्वैवृक्षश्चैस्सरसः सर्वैस्तूयमानात्स्वर्गलोकंगमनकामस्य हिरण्यमग्निदेवतंमुकगोत्रा
येत्यादिसंकल्पोने शिवपुरगमनायचैतौ शिवपुरगमनाय हिरण्यदाने गोसहस्त्रफलदातारोभूमिदातार एवंच
येसुवर्णप्रदातारस्तदासर्वेप्ययुर्द्धाः तेतद्वशगत्वाहृष्टमुनिवमेनितिषामुखं कल्पायुतसहस्रा
णांसहस्त्राणिचतुर्दशः विचरित्वापुरवरेपुनः प्राप्यमहीतलं जायंतेऽष्टवर्णोश्रुत्वेमहापरमेष्ठिनाः
पूजादिविधाय ॐ अद्येत्यादि मन्महेश्वरपुरगमनपूर्वककर्हर्षवत्ययासुखशिवपुरवासकल्पायुतसमस्त
ख्याकचतुर्दशसहस्त्रायाधिन्हेनतत्पुरवरे विचरणोत्तरमहीतलप्राप्तिकपूर्वकश्रेष्ठवर्णजन्म
परमसुखप्राप्तकामस्सदं हिरण्यमग्निदैवतं अमुकगोत्रायेत्यादि हिरण्यस्यपोतं विप्रसुधमोतरप्र
वर्णदाने सुवर्णदः स्वर्गलोके कामानिस्तान्तुपासते चिरजीवरसंक्षीनपरिज्ञानइतस्ततः विमानेना

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा° ९

कर्बोर्णनमात्रेणाविराजिता अप्सरोगणसंकीर्णेभास्वतानेन तेजसा हंससारससंयुक्तेकामगेन नरोत्तमः दि-
व्यगंधर्ववृतः स्वर्गे परिगच्छेद्यतस्ततः पूजादिविधाय अद्य स्वर्गलोकाधिकरणकेहुवकुकामोपभोगविरंजो
वुरसबीनत्वेनतत्तोगमनार्कवर्णभास्वरविराजमानाप्सरोगणसंकीर्णस्वतेजोदीप्यमानहंससारस
संयुक्तकामगविमानकरणया स्वर्गलोकाधिकरणकादिव्यगंधर्ववृत्वानिवारत्तपेतस्ततो विचरण
कामइदंहिरण्यमग्निदैवतंअमुकगोत्रायेत्यादिदक्षिणादिहिरण्यस्यप्रोतं श्रिवपुराणीयवज्रसंभदान
कसुवर्णदाने सुवर्णदानं यो दद्यानवा ब्राह्मणाय विशेषतः रूपवान्शीलसंपन्नो विद्याभागीभवेन्नरः
पूजादिविधाय अद्यामुकरूपवत्वशीलसंपन्नत्वविद्याभागत्वकामइदंहिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्या
दिदक्षिणादिहिरण्यस्यप्रोतं नरसिंहपुराणीयसुवर्णदानं सुवर्णदायी सौभाग्यं लभेत्स्वर्गे महातपाः
दिव्यभोगं चिरं भुक्त्वा जायते नृपतिः पुनः पूजादिविधाय ओं अद्यामहातपस्तानिध्यसौभाग्यस्वर्ग
प्राप्तिनिधायनदधिकरणकाचिरंभोगभुक्त्युत्तरनृपतित्वभवनकाम इदंहिरण्यमग्निदैवतममु
कगोत्रायेत्यादिदक्षिणादिहिरण्यस्यप्रोतं विष्णुधर्मीयहिरण्यदाने यममार्गानुवृत्तो हिरण्यदाऊ राम
९

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

रंपंक्तिषु रुणाच सुलंकृताः प्रजापतिर्विधाय अद्य तत्तल्लोकस्थानात्मकर्तृकयमनमार्गाधिकरणककृत्स्नगमनका (५)
म इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्वर्णांतं विमलधर्मोत्तरे सुवर्णदाने दत्वा सुवर्णं
लोके सुखं वसेन्मनुष्यो दानेन विमानेनार्कवर्णेन दृश्यमानेनाप्सरसां देवगणगणास्तेन कामगेन विराजता
२ मुक्ता दिविचिरं भोगानाप्नोत्यसौ सुखमानुषान् प्रजापतिर्विधाय ॐ अद्य वसुलोकाधिकरणकवसुलोकसमोदनार्क
वर्णदृश्यमानदीप्तिमहद्देवगणगणाप्सरःकामगविमानकरणकस्वर्गाधिकरणकचिरकालावच्छिन्नवसु
भोगानन्तर मनुष्यलोकाधिकरणकसुखावाप्तिकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षि
णाहिरण्यस्वर्णांतं शुद्धसुवर्णदाने सुवर्णमसज्ञयद्दत्वा लोकानाप्नोति पुष्कलान् प्रजापतिर्विधाय ॐ अद्य
पुष्कलवसुलोकप्राप्तिकाम इदं शुद्धसुवर्णमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्वर्णांतं वा
राहपुराणीयहिरण्यदाने यमगृहानुपहृतो तिलानां चाहिरण्यं च पृथिवीमपि ब्राह्मणेभ्यः प्रयच्छ
नप्रच्छेति २ ति नरकं प्रयाति यः यमगृहं न गच्छतीत्यर्थः बहुवचनं दानबहुत्वापेक्षं प्रजापतिर्विधाय अद्य यमगृहानुपसर्पण
काम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्वर्णांतं ब्रह्मपुराणीयहिरण्यदाने हिरण्यं पर
जनैः चापि विद्रुमैर्मौक्तिकं च नग्नाः ये प्रयच्छन्ति ते यान्ति विमानैः कनकोज्वलैः प्रजापतिर्विधाय अद्य कनकोज्व

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

20

दा
१०

त्वविमानकरणाकगमनकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्पर्शांते आग्नेयपुराणो
यहिरण्यदाने दश पूर्वान्पराश्चैव मोचयेदिदं हृदयस्थितः सुवर्णं यो प्रयच्छति नराः संतारयंति ते पूजादि विधाय ॐअ
द्य दश पूर्वदशपरपुरुषसंतरणकारणकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्य
स्पर्शांते दुःस्वप्नदर्शने महाभारतीयसुवर्णदाने आदित्योदयसंप्राप्तो विधिमंत्रपुरस्कृते ददाति कांचनं यो
वै दुःस्वप्नं च प्रहंति सः मंत्रो यद्यपि ते पूजादि विधाय हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः अनंतपुण्यफल
दमतः शांतिं प्रयच्छमे इति पठित्वा ॐअद्य दुःस्वप्नसूचितानिष्टानुत्पत्तिकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुक
गोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्पर्शांते प्रातःकाले हिरण्यदाने ददात्युदितमात्रे यः पाप्मानं तस्य विधुनोति
पूजादि विधाय ॐअद्योदितमात्रे सूर्ये पापक्षयकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणा
हिरण्यस्पर्शांते मध्याह्ने हिरण्यदाने मध्याह्ने ददतो रुक्मं हंति पापमनागतं पूजादि विधाय ॐअद्य मे
ध्याह्ने अनागतपापविरहकाम इदं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्पर्शांते
सायं संध्यायां धृतव्रतकर्तृकगोत्रायेत्यादि दक्षिणा सुवर्णदाने ददाति पश्चिमां संध्यां यः सुवर्णं धृतव्रतः दान
१०

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

अश्ववाध्रुषि सोमानां सालोक्यमुपयाति सः तेभ्यश्चैव लोकेभ्यः प्रतिसूर्यं लभते शुभं इन्द्रलोके शुभं प्राप्य
स्थानपाप्माद्विजातिषु ततः तस्य च्युतेनैषु लोकेष्वप्रतिमः सदा अनागतव्रतश्चैव कामचारी भवेत्पुनः न च
स्वरति तेभ्यश्चयमास्त्रैव तादृशं भवेत् धनवान्नो कृतार्थाः फलमक्षयमप्यदत्तदेयस्य सावकृतमिति सागरः
पूजादि विधाय ॐ अद्य सावयं सध्यायां ब्रह्मवा अग्निसोमलोकोपगमनते इन्द्रलोकाधिकरणक सदात नाम
ति नयानाधूतगति बकामसंचारित्व भवनन्तको कायात नकादृरणमहायशप्राप्तिकाम इदं हिरण्यमग्नि
दैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणादि हिरण्यस्पर्शान्ते स्कंदपुराणे अशीतिरक्तिक हिरण्यतोलकदाने ।
कृष्णलाः पंचमाषस्तु माषैः षोडशभिः स्मृतः सुवर्णमेकं तत्दानाद्यात्स्वर्गमवाप्नुयात् पूजादि विधाय
ॐ अद्य स्वर्गप्राप्तिकामोऽमुं सुवर्णमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणादि हिरण्यस्पर्शान्ते स्कंदपुराणे
विप्रदायहिरण्यतोलकदाने ब्राह्मणस्याविशुद्धस्य सुवर्णायः प्रयच्छति सुवर्णानां शतं तेन दत्तं भवति नि
श्चितं सुवर्णमशीतिरक्तिकं पूजादि विधाय ॐ अद्य सुवर्णशतदानजन्यफलसमफलप्राप्तिकामोऽमुं
सुवर्णमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणादि हिरण्यस्पर्शान्ते दरिद्रायसुवर्णतोलकदाने सुवर्णायः प्र

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ यच्छेत्सुदरि प्रायश्चित्तं ज्ञानये दशानामश्वमेधानां फलं भवति मानवः पूजादि विधाय ॐअद्य दशाश्वमेधयज्ञजन्यफ
११ लसमफलसमप्राप्तिकामोऽमुं सुवर्णमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणाहिरण्यस्पर्शांतं महाभारतेहि
रण्यतोलकदाने यः सुवर्णं सुवर्णस्य ब्राह्मणाय प्रयच्छति निर्दोषः सनाके तु मोदते स शतं नरः पूजादि विधा
य ॐअद्याब्दशतावच्छिन्ननाकाधिकरणकमोदनकामोऽमुं सुवर्णमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षि
णाहिरण्यस्पर्शांते विष्णुधर्मोत्तरे हिरण्यमाषदाने नयाच पंचवर्षाणि स्वर्गे दत्वैवमाषकं पूजादि विधाय।
ॐअद्य स्वर्गाधिकरणकपंचवर्षावच्छिन्नसुखिभवनकाम इदं माषपरिमितं हिरण्यमग्निदैवतममु
कगोत्रायेत्यादि दक्षिणास्पर्शांते नयोति सुखितार्थकर्षेणार्थैः हिरण्यकृष्णतिलदाने सकृत्कृष्णति
लदानेन स्वर्गे वर्षे सुखी भवेत् पूजादि विधाय ॐअद्य स्वर्गाधिकरणवर्षपर्यंतसुखिभवनकाम इदं कृ
ष्णतिलपरिमितं हिरण्यमग्निदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणास्पर्शांतं अथ रजतदाने तत्र मनुः रूपदोरू
पमुत्तमं पूजादि विधाय ॐअद्योत्तमरूपप्राप्तिकाम इदं रूप्यं तं चंद्रदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणारूप्य
स्पर्शांतं अथ नरसिंहपुराणीयरजतदाने रूप्यदानेन स्वर्गं च लभते निर्मलं नरः पूजादि विधाय ॐअद्योत्तमश्री राम
११

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

त्यप्राप्तिकाम इदं रूप्यं चंद्रदैवतं ओं अद्य चनिमेत्त स्वर्गप्राप्तिकाम इदं रौप्यं चंद्रदैवतममित्यादि दक्षिणासमेतं ब्रा
ह्मणाय ददे सुवर्णरजतं वापि विद्रुमं मौक्तिकं तथा ये प्रयच्छंति ते यांति विमानैः कनकोज्वलैः पूजादि विधा
य ओं अद्य विमानकनकोज्वलविमानकरणकालगमनकाम इदं रजतं चंद्रदैवतममुकगोत्रायेत्या
दि दक्षिणासमेतं आग्नेये पुष्पायनादिषु रूप्यदानं ये प्रयच्छंति पापेषु निरताः सर्वदा मुने नते यांति भैरवः पं
थानं तैर्यांतानमित्युतः पूजादि विधाय ओं अद्यामुकनिमित्ते भैरवमार्गयातकायोषधापहरयकाम इदं रजतं
चंद्रदैवतममित्यादि दक्षिणासमेतं अथालंकरणदानं स्कंदपुराणे अलंकारं तु यो दद्याद्विप्राय पु
रुषः स गच्छेद्वारुणं लोकं नानाभरणभूषितः यानैः पृथिव्यां कालेन भवेद्वीपपतिर्नरः पूजादि विधाय ओं
अद्य नानाभरणभूषितात्मीयवरुणलोकगमनपृथिव्यधिकरणकजन्मोत्तरद्वीपपतित्वभवनकाम इदम
लंकरणं विष्णुदैवतममित्यादि दक्षिणासमेतं अथ तैजसपात्रदानं तत्र विष्णुः विष्णुधर्मोत्तरीयरुक्माभर
णदाने रुक्माभरणदानेन सुखी सर्वत्र जायते चिरं नाकपरिभ्रष्टो नृपसौभाग्यसंयुतः सत्कुले तु सुखी
ते नरः सर्वगुणैर्युतः पूजादि विधाय ओं अद्य सार्वत्रिकसुखित्वचिरसमयनाकस्थानोत्तरनृपसौभाग्यसंयु
तत्कुलीनत्वकुलाधिकरणकसर्वगुणोपेतात्मीयजन्मकाम इदं रुक्माभरणं विष्णुदैवतममुकगोत्रा

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

प्रदेयं।

दा० येत्यादि दक्षिणास्पर्शांते ब्राह्मणपुरतो ब्राह्मणायालंकरणदानं प्रतिपुरुषोत्तमस्य प्रीत्यर्थं [illegible] सर्वकालिकम
१२ निघ्नमाग्नवेदेयं प्रकरणात् पूजादिविधाय ॐ अद्य पुरुषोत्तमप्रीतिकाम इदं अलंकारं विष्णुरूपदैवतमित्यादि
दक्षिणास्पर्शांते अथ तैजसपात्रदानं तत्र विष्णुः तैजसानां तु पात्राणां दाने न पात्री भवति कामानां तेन सानां
सौवर्णादीनां पूजादिविधाय ॐ अद्य वकुकामभाजनत्वकाम इदं तैजसपात्रं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणास्प
र्शांते स्कंदपुराणे रत्नभूषितहेमभाजनदाने भाजनं यः प्रयच्छेत्तु हेमं रत्नविभूषितं सोप्सरः प्रातसंकीर्णे वि
मानैर्दिवि [illegible] राजते पूजादिविधाय ॐ अद्य स्वर्गाधिकरणकविराजमानत्वकाम इदं रत्नविभूषितहेम
पात्रं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणास्पर्शांते विष्णुधर्मोत्तरे यथा रुक्मपात्रदाने रुक्मपात्रप्रदानेन पात्री भव
ति मानवः सर्वेषामेव दानानां यशस्वी भवेत्स च पूजादिविधाय ॐ अद्य सर्वदानफलयशस्वित्वदिव [illegible]
पात्रत्वभवनकाम इदं रुक्मपात्रं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणास्पर्शांते शोभनरजतपात्रदाने रजतं यः प्र
यच्छेत्तु विप्रेभ्यो भाजनं शुभं स गंधर्वपदं प्राप्य तु दिवि मोदते पूजादिविधाय ॐ अद्य यावत्तु न स्यात् नेव
लवान् जायते सदा ॐ अद्य गंधर्वपदप्राप्तिपूर्वकोर्ध्वश्रीमत्प्रमोदनकाम इदं शोभनरजतपात्रं विष्णुदैवत दान०
मित्यादि दक्षिणास्पर्शांते अथ ताम्रभाजनपात्रदाने ताम्रयो भाजनं दद्याद्ब्राह्मणेभ्यो विशेषतः स भवेत् १२

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

यक्षराजसदृशो बलसमन्वितः पूजादि विधाय ॐ अद्य यशोबलसमन्वितयक्षराजसदृशभवनकाम इदं ताम्रभाजनं विष्णु
दैवतमित्यादि दक्षिणासहितं तेभ्यः संप्रददे ताम्रभाजनत्रयदाने ताम्रत्रयाणां भांडानां दाता रक्षाधिपो भवेत्
त्लभते नु न संस्थानं बलवान्नात्र संशयः पूजादि विधाय ॐ अद्य उत्तमस्थानलाभ सर्वादिक बलान्वितरक्षाधिप
त्वसभवनकाम एतानि ताम्रभाजनानि विष्णुदैवतानीत्यादि दक्षिणासहितं कांस्यभांडत्रयदाने इदमेव फलं
क्रियायेत् कांस्यत्रयमेव दाने सलवणानि तैजसपात्राणि दाने तैजसानि च पात्राणि दत्वा सलवणानि तु पात्रता
मेति कामानां लावण्यं चाश्नुते महत् तैजसानि कांस्यताम्रादि पात्राण्यपि पूजादि विधाय ॐ अद्य सर्वकामभाजनत्व
गमनपरमभवनप्राप्तिकाम एतानि सलवणानि तैजसपात्राणि सतैलानि विष्णुदैवत मित्यादि दक्षिणासहितं
सतैलतैजसपात्राणां दाने तैजसानि तु पात्राणि सतैलानि प्रयच्छति: आरोग्यमुत्तमं स्थानं लावण्यमपि चोत्तमं पूजा
दि विधाय ॐ अद्य उत्तमारोग्योत्तमलावण्यप्राप्तिकाम एतानि सतैलतैजसपात्राणि विष्णुदैवतानि इत्यादि
दक्षिणासहितं सघृततैजसपात्राणि विष्णुदैवतानि इत्यादि दक्षिणासहितं सघृततैजसपात्राणां दाने तै
जसानि तु पात्राणि सघृतानि प्रयच्छति: आरोग्यमुत्तमं स्थानं लावण्यमपि चोत्तमं पूजादि विधाय ॐ अद्य उत्त
मारोग्योत्तमलावण्यप्राप्तिकाम एतानि सघृततैजसपात्राणि आरोग्यमुत्तमं स्वर्गे वेदव्यासस्तथाऽद्भितः पूजा

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ दिविधाय ॐ अद्येत्य नमारोग्यस्वर्गवासकाम एतानि सघृतानि नमपात्राणि समधूनि विष्णुदैवतानीत्यादि दक्षिणा
२६ स्पर्शांतं समधूनि जलपात्राणां तम्रहेदाने नेजसानि नुपात्राणि समधूनि प्रयच्छन्तु ः लोकानपत्नं तम्प्रोक्तं सोभाग्यम्
पिवेनमं पूजादिविधाय ॐ अद्येत्य नमलोकपत्येन नमसो भाग्यप्राप्तिकाम एतानि समधूनि जलपात्राणि विष्णुदे
वतानीत्यादि दक्षिणास्पर्शांतं अथ जलपात्रदानं ब्रह्मपुराणे जलपात्रप्रदानारः कुटिकाः करकप्रदाः
पूज्यमानाप्सरोभिर्यांति नुन्नं ब्रह्मलोके ः पूजादिविधाय ॐ अद्येत्य वज्रमसर ः पूज्यमानब्रह्मलोककामैक वरु
महागजकरणकगमनकाम इदं जलपूर्णपात्रं वरुणदैवतमित्यादि दक्षिणास्पर्शांतं स्कांदपुराणे जल
पूर्णभांडदाने यपापूर्णानु यो भूमे ब्राह्मणाय प्रयच्छति रमास्य सोपनि हंने प्रजिने षिकृतः पूजादिविधा
य ॐ अद्येत्य वज्रस्रोस्थितिविपदम्बिकरणक पूजाप्तकाम इदं जलपूर्णभांडं वरुणदैवतमित्यादि दक्षिणा
स्पर्शांतं अथ पानीयदानं याज्ञवल्क्ये अन्नदानं प्रतिदत्वा स्वर्गे महीयते पूजादिविधाय ॐ अद्य स्वर्गम
हित्वकाम इदं जलं वरुणदैवतमित्यादि दक्षिणास्पर्शांतं महाभारते पानीयदाने प्रति सर्वान्कामान वाप्नोति
रसान्नकाणं पूजादिविधाय ॐ अद्येत्य यथेच्छ सर्वरसावाप्तिकाम इदं पानीयं वरुणदैवतमित्यादि दक्षिणा
स्पर्शांतं स्कांदे सुधूपितशीतलजलदाने सुगंधाः शीतलाश्चापो रसैर्दिव्यैः समन्विताः यः प्रयच्छति विप्रेभ्यः राम॰ २६

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

स्नस्य दानफलं स्मृतम् ॥ विमानेसूर्य्यसंकाशमप्सरोगणसेवितं सोधिरुह्य दिव्यं याति वरुणस्य सलोकतां तत्र वर्षायुता
न्यष्टौ तुषितादेववत्स्थित्वा कुले महति सत्कीर्त्तौ जायते धनधान्यवान् सुगंधाः कर्पूरादिधूपिता जलपद्योतमरसवत्यः
पूजादिविधाय ॐ अद्याप्सरोगणसेवितसूर्यसंकाशविमानाधिरोहणपूर्वक स्वर्गलोकगमनवरुणसालोक्या
वाप्तिमलोकाधिकरणपूर्वकाक्षयवर्षावाप्तिकामो देवपुत्रसुरत्यालवासोत्तरसंकीर्त्तिमहाकुलजन्मधनधान्यसंपत्ति
कामश्च मा: सुगंधासुशीतलतादिगुणसमन्वितमाःनपोवरुणदैवता यथानामगोत्रेभ्यः ब्राह्मणेभ्य इत्यादि ददितिप्र
स्पर्शोते फलभूयस्त्वाद्गुरुकलशस्य दातव्याः स्कंदपुराणीयतृष्णार्तवारिदाने योपिकार्तृणां तोयवारिदाने
प्रयच्छति स नित्यं तृप्तः स्वर्गे पुत. शानंतप पूजादिविधाय ॐ अद्यानित्यतृप्तसुपुत्रावाप्तिपूर्वस्वर्गवासर
कामइदंवारिवरुणदैवतमित्यादि दद्यात् स्पर्शोते विष्णुधर्मे पानीयदाने पानीयस्य प्रदानेन तृप्तिर्भवति मा
नवी पूजादिविधाय ॐ अद्य शाश्वततृप्तिकाम इदं पानीयं वरुणदैवतमित्यादि ददित्यर्गस्पर्शोते नंदीपुराणीय
तृषार्तेवारिदाने स्कंधेनतारयेत्यस्तृषार्तानां जलप्रद यत्कांन्यदानिकेदारेतत्फलास्यैव पादभाक् म
हि कोटिसहस्राणि अर्वुदानां चवैनयं क्रीडंतिनिस्यैनपुरेपत्ताकं हिजोत्तमे: इहापि फलोनकबोत्तराभि
कोटिसहस्रार्बुदत्रयाद्याप्तिकामोनपुराधिकरणकक्रीडनकामयनाति जत्तानिसुरभिशीतलानिवरु

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰
१४

ग्रादैवतानि यथानाम गोत्रेभ्यो वा स्वगोत्रेभ्यो इत्यादि दक्षिणासहितं तृषार्त्तानामपि वक्तुं गत्वा वंभ्योदानं महाभार
तेतोयदाने तोयदो मनुजव्याघ्र स्वर्गं गत्वा महाद्युते अक्षयान्समवाप्नोति लोकानित्यब्रवीन्मनुः पूजादि विधाय
ॐ अद्य गगनतुल्यकाक्षय वरुणलोकावाप्तिकाम इदं तोयं वरुणदैवतमित्यादि दक्षिणासहितं अथ रथदानं
तत्र यमः क्षितिविधिस्वरत्नदाने राजोपकरणं दत्त्वा राजा भवति भूतले पूजादिविधाय ॐ अद्य भूतलाधिकरण
कराजत्वभवनकामएतानि विविधरत्नानि विष्णुदैवतानीत्यादि दक्षिणासहितं रत्नानि मुक्तामरकत
प्रवालहीरकादीनि विष्णुधर्मोत्तरीये वज्ररत्नदाने रत्नानां च प्रदानेन राजेचेह प्रजायते रत्नदानस्य
यद्दत्तं तावद्युक्ता चिरं द्विजाः पूजादिविधाय ॐ अद्यामुत्रप्राप्यलोकोपभोगपूर्वकेहलौकिकराजत्वभवन
कामएतानि रत्नानि विष्णुदैवतानि इत्यादि दक्षिणासहितं विष्णुधर्मे हीरकदाने वज्रदः शक्रलो
कंतु पूजादिविधाय ॐ अद्य शक्रलोकप्राप्तिकाम इदं शाक्रं वज्रं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणासहितं
हैमान्श्वेतनीललोहितवामदेववशंतररौरववराहहृत्कंदर्पसत्येशानव्यानसरस्वतीदानप्राक्कौर्म
नरसिंहसमाग्नेयसोमसमानवनन्दुंसावैकुंठलक्ष्मीसाविन्नीघोरवाराहवैराजगौरीमहेश्वरपितृसंज्ञानि प्राप्त

राम॰
१४

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

स्यान्मुनिनृपानदि स्वदेवतानं प्रमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणासमर्पणांतं मात्स्ये यानगोविंशतिं कल्पकल्पमानि
नि चापरकल्पमानं नत्रमषडशीति अथविष्णुदैवतगृहदानं महाभारतीयधकुबीजशय्यात्रयोपेतगृहदाने
बीजे रूपेनशयने रूपेतं दत्वा हृदयः पुरुषोत्तिष्ठाय पुरखामिरामं वकुरत्नपूर्वं लभेदधिष्ठानवरं सराजव
बीजैर्यवगोधूममधान्यादिभिः पूजादि विधाय ॐ अद्य पुरखामिरामं वकुरत्नपूर्णवराधिष्ठानलाभकाय इ
दं गृहं वकुबीजशय्यात्रयोपेतं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणासमर्पणांतं गृहप्रवेशांतं आदित्यपुराणीयसोपक
रणगृहदाने सचेच्छभांडैरूपशोभितांगं दत्वा गृहं ब्राह्मणायनुवताय सर्वांश्चकामानूलभते सपत्नीकं पुत्रां
श्च पौत्रश्चलभेत्स्वर्गान् तदैः भांडैः गृहवस्तुचितसर्वोपकरणैः पूजादि विधाय ॐ अद्य दासीघकामावाप्ति
समग्रवकुपुत्रपौत्रलाभकामो नानाविधधान्यदासीदासयोर्मेहिषीशय्यापीठपादुकांस्यभाजनताम्रक
लशताम्रघटीपिनल्ली पिनल्लदीपवृक्षनानाविध मृण्मयपात्रस्थालीमुसलोलूखलशूर्पसंमार्जनीकु
ठारदात्रीकुद्दालखनित्रकर्तरीशर्कराखंडतिलगुडघृततैलतवरसाईकहिंगुमिरचंधान्याकसर्षपह
विद्रापिप्पलीसुंठीमुद्गमाषमसूरविदलकादिवंधनोचितसामग्रीशिलापट्टशिलापुत्रकादि गृहवस्तु
चितसामग्रीलोहकनकालेकविधवस्त्रयुतमिदं गृहं विष्णुदैवतं इत्यादि दक्षिणागृहप्रवेशांतं स्कंदपुरा

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

30

दा॰ णीयसोपकरणगृहदाने गृहं यस्तु प्रयच्छेत् सर्वकामसमृद्धिमत् सत्लोकं ब्रह्मणः प्राप्य सर्वकामैः निषेव्यते वर्षकोटि
१५ शतोपशान्ते तस्मिन् कर्मणा गृहमेधी महादाता भोगवांश्चैव जायते सर्वकामसमृद्धिमदिति गृहस्योपकरण
यावदुपयुक्तं उचितसामग्रीसम्पन्नमित्यर्थः पूजादिविधाय गृहप्रवासपूर्वकगृहमेधित्वसदादातृत्वभवनकामो
नानाविधमृण्मयपात्रस्थालीमुशलोदूखलसूर्पसंमार्जनीकुद्दालदात्रकुठारखनित्रकर्त्तरीशर्कराखंडति
लगुडघृततैललवणार्द्रकहिंगुमिरचधान्यकशाकपहरिद्राशुंठीपिप्पलीमुद्गमाषमसूरविदलकादिबंध
नोचितसामग्रीशिलापट्टशिलापुत्रकादि गृहवस्तूचितसामग्रीसहितं नानाविधवस्तुयुतमिदं गृहं
विष्णुदैवतमित्यादि द्विजाय यथाशक्ति गृहवस्तुसोपकरणगृहदाने वस्त्राद्युपस्करयुतं विप्राय यो ध्यये
तन्न स्वनक्षीयते वंशः स्वर्गे प्राप्नोत्यसंशयं पूजादिविधाय ॐ स्वस्त्यस्त्विति वे शत्वानुत्तमस्वर्गप्राप्तिकामो नाना घ॰
नानाविधधान्यदासीदासगोमहिषीशय्यापीठपादुकाकांस्यभाजनताम्रकलशतानाम्रघटीपित्तलीपित्त
लदीपगृहनानाविधमृण्मयपात्रस्थालीमुशलोदूखलसूर्पसंमार्जनीकुद्दालदात्रकुठारखनित्र
कर्त्तरीशर्कराखंडतिलगुडघृततैललवणार्द्रकहिंगुमिरचधान्याकशाकपहरिद्राशुंठीपिप्पलीमुद्गमा
षमसूरमाषविदलकादिबंधनोचितसामग्रीशिलापट्टशिलापुत्रकादिगृहवस्तूचितसामग्रीसोद राम॰
१५

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

कनकानेकविधवस्तुजातोपस्करयुतमिदं गृहं विष्णुदैवतमित्यादिदक्षिणागृहप्रवेशांतं स्वर्गदु
राणीयव्रतशील ब्राह्मणाय संप्रदानं कुर्योपकरणगृहदाने यच्छ्रेयस्तु भं दद्यात्सर्वोपकरणानि
च विप्राय नियमस्थाय सपूजः सर्वपातकाम्न शुभमुत्कृष्टं नियमस्थाय व्रतशीलाय पूजादि
विधाय ॐ अद्य सर्वपातकराहित्यकामो नानाविधान्यदासीदासयोगोमहिषीशय्यापी
ठपादुकाकांस्यभाजनताम्रकलशताम्रघटीपित्तलीपित्तलदीपवृंद नानाविधमृण्मय
पात्रस्थालीमुशलोदूखलसूर्पसंमार्जनीकुद्दालदात्रकुठारखनित्रकर्तरीशाकंराखं
खंडतिलगुडघृततैलल्लवणशार्ईकहिंगुमरिचधान्याकसर्षपहरिद्राशुंठीपिप्पलीमुद्ग
माषमसूरविदलकाष्ठधनोचितसामग्रीलोहकनकाविधवस्तुयुतमिदं गृहं शुभं विष्णु
दैवतमित्यादिदक्षिणासप्रशांतं विष्णुधर्मोत्तरीयमोपकरणगृहदाने धनधान्ययुतं स्फीतं स
र्वोपकरणैर्युतं शय्यासनयुतं रम्यं गोत्राश्च्यंयुतं तथा गृहं दत्वा द्विजेंद्राय नावन्स्वर्गमुपाश्न
ते यावत्कल्पावसानं तु कल्पादौ पार्थिवो भवेत् स्फीतं गृहं तु पूजादि विधाय ॐ अद्याद्यावत्क

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ ल्पावसानस्वर्गभुक्तिभागित्वकल्पादिपार्थिवत्वभवनकामो नानाविधधान्याज्यवस्त्रदासीदास
२६ गोमहिषीशय्यासनपादुकाकांस्यभाजनताम्रकलशताम्रघटीकुद्दालदात्रखनित्रकुठारक
कर्त्तरीशर्करखंडतिलगुडतैललवणाद्रकहिंगुमिरचधान्यकसर्षपहरिद्राशुंठीपिप्पलीमुद्ग
माषमसूरविदलिकादि वंधनोचितलताकश्री शिलापट्टशिलापुत्रकादिगृहवस्तुसञ्चाचेतना
त्मश्रीलोहकनकरजतानेकविधवस्तुयुतमिदं गृहं हृदसंविष्णुदेवतमित्यादिदक्षिणागृ
हस्वेशाने व्यासोक्तविद्यासंपन्नादि द्विजेभ्यः दानं कर्ययाशास्त्रोक्तसकामय कल्लीमृण्मया
न्यन्नमसोपकरणाविपुलगृहदाने सर्वोपकरणोपेतं योदद्याद्विपुलं गृहं ब्राह्मणायदरिद्रा
यविप्रायेचकुटुंबिने क्रीडित्वासुचिरं स्वर्गे मानुष्यं लोकमागतः भवत्याहतैश्वर्यैः सर्व
कामसमन्वितः पूजादिविधाय इदंगृहंगृहाणत्वं सर्वोपस्करसंयुतं तवविप्रप्रसादेनस राम॰
मास्तव्याहतंफलं इतिमंत्रंपठित्वा ओंअद्येत्यादिचिरकालस्वर्गक्रीडनपूर्वकमानुष्यलोका २६

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

33

गमनं नडनवाव्याहृतेन्सर्वयत्सर्वकामसमन्वितमयमभवनकामो घृततैलगुडलवणतंडुलधान्य
गोधूममुद्गमाषमसूरकलायककुलत्थचणकतिलसर्षपद्राक्षार्द्रकहिंगुमरिचजीरक
धान्याकहरिद्राशुंठीपिप्पलीमधुकमाषमसूरविदलकादिवंधनोचितसामग्रीसोपकर
णपाय्याछत्रपीठपादुकानाभककलशानासद्धदोपितल्पीपितलदीपहृदाकुद्दालकुठारकर्ग
शैयनित्रफलादिलोहोपस्करगोमहिषहलवृषभदासदासीदोलाकवलस्थूलसूक्ष्मानेकवि २८
धवस्तुकनकरजतपात्रादियुतमिदं विपुलगृहं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणागृहप्रवेशांते च
शकेवलगृहदाने तत्र मनुः गृहदो ग्र्याणि वेश्मानि प्राप्नोतीति संबंधः पूजादि विधाय ॐ अद्या
श्रवकुवेश्मप्राप्तिकाम इदं गृहं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणां गृहप्रवेशांते याज्ञवल्क्यः गृहमनु
क्रम्य दत्वा त्वं तेन स्वर्गी भवेत् पूजादि विधाय ॐ अद्यामुकस्वर्गिमभवनकाम इदं गृहं विष्णुदैवतमि
त्यादि दक्षिणां गृहप्रवेशांते संवर्तः गृहदानात् स्वर्गी प्राप्नोति विस्थः सर्वबलेषु पूजादि विधाय ॐ
स्वयमुकाविनप्राज्ञस्य सर्वबलान्वितस्थानप्राप्तिकाम इदं गृहं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणां गृह

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ २

प्रवेशांते विष्णुधर्मोत्तरे ब्राह्मणाय गृहं दत्वा वरुणलोकमश्नुते पूजादि विधाय ॐ अद्य वरुणलो
कप्राप्तिकाम इदं गृहं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणान्तप्रवेशांते यथोक्तगृहदाने गृहदानगृहं तेनतथा
पूजादि विधाय ॐ अद्य नगरप्राप्तिकाम इदं गृहं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणा गृहप्रवेशांते एकाद
शराशीयगृहदाने एवमन्यगृहं दासीकन्यागृहमथापि वा भूमिं वा यः प्रयच्छेत्तु स राजा भुवि जाय
ते पूजादि विधाय ॐ अद्य अमुकपृथ्व्यधिकरणक राजत्वभवनकाम इदं गृहं विष्णुदैवतमित्यादि
दक्षिणा सर्वांते स्वर्णगोदाने नवबृहस्पत्युक्तसोपकरणसवत्सकपिलागविदाने हेमशृं
गीरौप्यखुरां वस्त्रकांस्याज्यसंयुतां सवत्सां कपिलां दत्वा कुलं सप्तकमुद्धरेत् सोपकरणाक
पिलागवी पूजादि विधाय ॐ अद्य सप्तकुलसमुद्धरणकाम इमां गां हेमशृंगीं रौप्यखुरां व
स्त्रकांस्याज्यसंयुतां सवत्सां कपिलां रुद्रदैवताममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणा गोपुच्छग्रहणां
ते यथाशाखं कमस्तुतिः यथोक्तसोपकरणाधेनुदाने रुक्मशृंगी रौप्यखुरा मुक्तालांगूलभूषि

राम॰ २

३५

तां कांस्योपदोहनां धेनुं वस्त्रच्छन्नामलंकृतां दत्वा द्विजेंद्राय नरा स्वर्गलोके महीयंते यावंति धेनुरो
माणि तावत्वर्षाणि संशयः अलंकृतां हेमतिलकादिभिः सोपकरणधेनुपूजादिविधाय ॐ अद्य
यथेष्टं धेनुरोमसममितवर्षावच्छिन्न स्वर्गलोकमहितत्वकाम इमां रुक्मशृंगीं रौप्यखुरां मुक्ता
लांगूलभूषितां कांस्योपदोहनां सवस्त्रच्छन्नां अलंकृतां कपिलां धेनुं गां रुद्रदैवतां अमुकनामादि दक्षिणा
सहितां महाभारतीय सुवर्ण [illegible] सवत्सधेनुकपिलादाने सुवर्णां कपिलां धेनुं दत्वा पयस्वि व॰पि॰५
नीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां ब्रह्मलोके महीयते सुव्रतां सुखसंदोहां सोपकरणकपिलादान पूजादिवि
धाय ॐ अद्य ब्रह्मलोकमहितत्वकाम इमां सुवर्णसवत्सां वस्त्रसंवीतां कपिलां पयस्विनीं धेनुं गां रु
द्रदैवत अमुकनामादि दक्षिणासहितां गृहाणांते याज्ञवल्क्योक्त हीरगोमात्रदाने हेमशृंगैः शफैः रौप्यैः
सुशीलां वस्त्रसंयुक्तां सकांस्यपात्रं दानं व्याहीरिसांगो सदक्षिणादानव्याः स्वर्गमाप्नोति वत्सरा
न् रोमसंमितान् कपिलाचोन्नरेयति भूयस्त्वासप्तमं कुलं सोपकरणगोपूजादिवि ॐ अद्य यथेष्ट धा॰५२
रोमसंमितवत्सरावच्छिन्न स्वर्गप्राप्तिकाम इमां हेमशृंगीं रौप्यखुरां सवत्सां सहितां सकांस्यपात्रां

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

प्रा॰ दीरिणां गां समुद्दैवतां मित्र्यादिदक्षिणाप्रष्ठ्यग्रहणांतं दीरिणीभूमीतिमन्त्रवर्णीयः याज्ञवल्कीयदीर
२८ वल्कापिलादाने सोपकरणां कपिलां गवीं पूजादि विधाय ॐ त्वद्यप्रतत्कपिलागवीरोमसंमितव
त्सरावच्छिन्नस्वर्गप्राप्तिसहमकुलत्तारणकाम इमां हेमशृंगीं रौप्यखुरां वस्त्रसहितां सकांस्यपात्रां
दीरिणीं कापिलां गां रुद्रदैवतां मित्र्यादि दक्षिणाप्रष्ठ्यग्रहणांतं स्कंदपुराणीय सोपकरणगवी
दाने योगांस्तु यदि पूर्णांगीं हेमशृंगीं सकांस्यपात्रां सुशीलां राजते: पादे स्थितवस्त्रसंयुतं दत्तां सलोह
पात्रां कृतयेनिधि स्वचरणां तथा रुद्रक्षिणां प्रदद्यात् अंगोदयं स्वर्गमाप्नुयात् शवियावंति रोमाणि
सप्तसंतिकुलस्थितो तावद्वदानि वसति स्वर्गे दाता न संशयः एतच्छ्रुतगुणां पुण्यं कपिलादान
नः स्मृतं सप्तसप्ततिकुलस्थितो प्रस्तनिसेतानसहितायकुत्तयेनेपात्रकंबलः सोपकरणगवी
पूजादि विधाय ॐ त्वद्याहं य स्वर्गा वास्त्वितत्तप्रसप्ततिकुलस्थिति गवीरोमसमसंख्याब्दावच्छिन्न
स्वर्गाधिकरणावासकाम इमां सुपरिपूर्णांगीं हेमशृंगीं सकांस्यपात्रां सुशीलां राजतस्वनुस्वरणां चित्रव राम॰ २८

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

स्वसंहृतां मत्तो गृहाणं कृतपनिविहृचरणां गां रुद्रदेवतामित्यादि दक्षिणागोपुच्छग्रहणांतं अद्येत्यादित्यपुराणी
यकपिलागवीदाने सोपकरणं कपिलागवीपूजादि विधाय ॐ अद्येत्यादि परिपूर्णां गां हेमशृंगीं कोपन
सुशीलां राजन्यजन्मवत्सवरणं चित्रवस्त्रसंयुतां हृतं ममस्तो गृहाणं कृतपनिविहृचरणां गवीदानजन्यफल
प्राप्तगुणफलप्राप्तिकामोऽहं अमुं परिपूर्णां गां सकोपनां सुशीलां राजनच तुभ्यं गां चित्रवस्त्रसंयुतां ह २४
तां मत्तो गृहाणं कृतपनिविहृचरणां कपिलां गां रुद्रदेवतामित्यादि दक्षिणागोपुच्छग्रहणांतं पि
वपुराणीयकपिलागवीदाने यः कुर्यात्कपिलादानं ब्राह्मणेषु विशेषतः यावंति रोमकूपाणि त
स्या गात्रेषु वै द्विज ॥ तावद्वर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते अथ कालदत्तं यं प्राप्य जायते विपुले
कुले ब्राह्मणेष्वपि जात्या ख्याया मे कस्मिन्नवकुवचने एकस्या वाजुभ्यो दानं निषेधात् कपिला
धा८३ गवीपूजादि विधाय अद्येत्यादि कपिलागवीरोमकूपसमसंख्यवर्षसहस्रावच्छिन्नस्वर्गलोकमहि
मानंतरं विपुलकुलजन्मकामः इमां कपिलां गां रुद्रदेवतामित्यादि दक्षिणागोपुच्छग्रहणांतं
आदित्यपुराणीयसोपकरणकपिलागवीदाने कपिलां येत्रयं यथेति चेत्पुच्छं स्वर्णकृतं सु

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

लां शृंगी रौप्यखुरां मुक्तालांगूलभूषितां श्वेतवस्त्रपरिच्छन्नां घंटास्वनवरैर्युतां कांस्यदोहां च यो गवीं दद्यात्कपि दा०
लां वापि मुक्तां सप्तमेव पुराणाद् ब्रह्माण्डं विहारवर देवलोके वसेन्नित्यं कपिलां ददते च यः दीर्घायु १९
र्नाम सैवे भोगवांश्च श्रियायुतः ऐश्वर्यबलसंपन्नो धनधान्यसमृद्धिमान् यो ददाति द्विजश्रेष्ठ क
पिलां नात्र संशयः यावंति रोमकूपाणि कपिलांगो भवंतु वै तावत्कोटिसहस्राणि वर्षाणां दिवि मो
दते चेत्स पुष्ट्यं श्वेतवस्त्रपरिच्छन्नामिति पद्मपुराणात् प्रथमनियत्तवस्त्रेणाच्छाद्य पुनः श्वेतवस्त्रेण
छादनकृतवां घंटास्वनवरैर्युतां घंटाशब्दकोलाहलैः घंटादन्तादि केशी च मालापिंपतिसा
गरः मुक्तां सुखम दोहां सोपकरणां कपिलां गवीं पूजादि विधाय ॐ अद्य सद्गोदानजन्यफ
लनित्यं देवलोकनिवास दीर्घायुष्य भोगवत्त्व श्रीयुक्तत्व ऐश्वर्य बलसंपन्नत्व धनधान्यसमृद्धिमत्त्व
यावंत कपिलांगविरोमकूपसमसंख्यकोटि वर्षसहस्रावच्छिन्न स्वर्गलोकमोदनकाम
इमां चेल्लधृतां स्वलंकृतां स्वर्णशृंगीं रौप्यखुरां मुक्तालांगूलभूषितां श्वेतवस्त्रपरिच्छन्नां घंटा राम०
स्वनवरैर्युतां कपिलां गां रुद्रदेवतामित्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणांतं आदित्यपुराणीयमोप १९

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

कारणात्कस्मगवीदाने कृष्णांगांदद्यात्तेयलुपटछन्नमलंकृतां विधिवद्द्विजातिभ्योयमलोकंनपश्यति सर्व
पापविशुद्धात्मासितलोकंसगछति आयुरारोग्यमैश्वर्यं दाताकामांश्चमानवान् प्राप्नोतीतिशेषः सोपक
रणाकृष्णगवीपूजादिविधाय ॐत्वयायमलोकादर्शनसर्वपापविशुद्धात्मनुपितृलोकगमनायु ण
गोजेप्सुर्थमानवकृष्णकामाष्टिकामहमांपटछन्नांस्वलंकृतांकृष्णांगांरुद्रदेवतामित्यादिदाहि
रण्यपुष्पग्रहणांतं स्वलंकृतांहेमतिलकांयस्वलंकृतां आदित्यपुराणीयसोपकरणनीलवर्णांगा
वीदाने नीलवर्णांचगांदद्यात्द्रोण्यीशीलगुणान्वितां स्वर्णशृंगीरौप्यखुरांमुक्तालांगूलभूषितां पट
छन्नांसुमांसौम्यांघंटादामैरलंकृतां पंचरंगेणसूत्रेणग्रीवावेष्टनशोभितां रुद्रस्यप्रमुखेदत्वाविमोक्ष
ब्रह्मराक्षसे गांददातीहदस्यैववाचाप्येतिसवैष्णः पितापितामहस्यैवनरश्चैवप्रपितामहाः नरकस्थाः
विमुच्यंते नीलांगांददतेनृपः दधिक्षीरवहानद्योवर्त्तंते सर्वतःसदा घृतैलाःप्रपद्यंतेनवनीता
स्पर्वताः हंसयुक्तरथयानेनगंधर्वैरप्सरोगणैः स्तूयमानोव्रजत्येवगवांलोकनिवासिनः वर्ष
कोटिसहस्राणिलोकेतिष्ठतिवारुणे तथामानुष्यमायाति कदाचित्कालपर्यये गोभिःसमृद्धे
चकुले जायतेनात्रसंशयः कृषिभागीवकुधनेदुर्भिक्षंचनपश्यति पुत्रपौत्रैःपरिवृत्तः श्रीमान्सर्वज

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा०
२०

नाकुलाः दासीदासैश्च संयुक्तो जायते नरसत्तम एवं कोपकरणानील गवी पूजादि विधाय ॐ अद्य पितृ
पितामह प्रपितामह नरकस्थान विमुक्त सार्वदिक सार्द्धकालिक दधिक्षीर वहुवकुल घृतभोगव
कुघृत शैलन वनीत पर्वत आभिव कुगंधर्व वक्ष्य रोगशान्त्यमान हतपक्ष्वरथयानकरणाक गोलो
कनिवासि सन्निधिगमन वर्षकोटि सहस्रावच्छिन्न वरुणलोकावस्थानन्तर दुग्धगवीसमृद्धकुलज
न्मकृषिभागित्व वकुधनत्व दुर्भिक्षादुर्योग वकुपुत्रपौत्रपरिवृतत्व जन्मकृषिभागित्व श्रीमत्व सर्वजन
कुलत्व वकुदासीदासत्व कामदुर्मां गां स्वर्णशृंगी रौप्यखुरां मुक्तालांगूलभूषितां पट्टछन्नां घंटादा
मालंकृतां पंचरंगसूत्रवेष्टितग्रीवां नीलवर्णां गां रुद्रदेवता मुमुक्षो त्रायेत्यादि दक्षिणा गोपुच्छग्रहणं
ते दानमिदं गोपुच्छविप्रकरकुशादि प्रतिमाश्रेष्ठ ध्यानयोग संप्रदान कृष्णेनगवी दाने श्वेतां गां ददते यस्तु
दिव्यरत्नैरलंकृतां घंटामालाकुलां कृत्वा गंधपुष्पैरलंकृता सुरवैधूपप्रदानतो घृतेनापि च पूरयेत्
सुवर्णशृंगीं गामकरणां तथा रौप्यखुरान्विताम् पट्टछन्नां शुभां चैव दानत्था ध्यानयोगिने यस्तु दद्याच गांश्वे
तां तस्य पुण्यफलं शृणु जन्मप्रभृति यत्पापं मातृकं पैतृकं च यत् जलोद्भूतसहस्रस्य तत्तद्दानाद्देव राम०
२०

मश्यसि गां ददामीह इत्येवं वाचा प्रयेन सर्वदा: पिता पितामहश्चैव तथैव प्रपितामहा: नरकस्याविमुच्यंते ते सो
मलोकं व्रजंति ते ॐ अन्योन्ये: परिहृतां गंधर्वैः सर्वापदोतगरैः ॥ वस्त्रं तु तः प्रसूदिनां पापानेश्च वसुशोभनै: मुक्ता
वैडूर्यसंपन्नै: हेमयुक्तैर्मनोरमै: सदाहस्त व्रजंते वै श्वेतां गां ददते तु य: सोपकरणां श्वेतगवीपूजादि
विधाय ॐ अद्य अजन्मप्रभृत्युत्पन्नसकलपापक्षयपितृपितामहनरकस्थानविमुक्ति स
हीयसोमलोकगमनपुत्रपौत्रवस्त्रगंधर्वोपवेगरापरिहृतत्वक्स्वस्तु तत्वप्रसूदितत्वमुक्तावैडूर्य
सेवन्नसुशोभनहेमयुक्तमनोजववकृत्रिमानकरणकसदाहस्नानसोमलोकगमनकाम इमां दि
व्यरत्नमालंकृतां घंटामालाकुलां गंधर्वीलंकृतां दत्तमुखधूपदीपघृतपरिपूरितां स्वर्णसुवर्णशृंगां भरणां
रौप्यखुरां घटघण्टां श्वेतां गां रुद्रदैवतां मित्यादि ददिरापुष्पगृह गांतं सोपकरणां गौरां गवीदाने गौरीं
चैव प्रयच्छेत्तु यस्तु गां वै पयस्विनीं स्वर्णहेरण्यांशृंगीं स्नात्वा कृतशौचो नर: सदा सुवर्णशृंगीं रौप्यखुरां
मुक्तालांगूलभूषितां घंटामालाकुलां चैव गंधपुष्पैरलंकृतां कृत्वा पंचास्तरणास्तेमुखे धूपं प्रदापये
त् भक्ष्यभोज्यान्नदानेन ब्राह्मणान्भोजयेच्छुभान् गां ददामीह इत्येवं वाचा प्रयेन सर्वदा: मानृकं पेन

व्र॰ कं चैव यस्मान्न दुष्कृतं भवेत् पापं च न स्पृशेत् त्वं वै द्रव्यग्निरिवेंधनं वर्षकोटिसहस्रं तु पुमान्स्वर्दिवि मोदते दासीदा 42
२१ नैस्त्रैलोक्यैः न्यपतन्सर्वेजं नृषु भोगैः क्षेत्र वर्जयेत न सन्नेत्र स्त्री भवेन्नरः गौरीप्रीत्तवर्णां सोपकरणां गौरगवीं पूजा
दि विधाय ॐ अद्य मातृक पैतृक दुष्कृतानां कृत पापक्षयाय स्वर्गाधिकरणक वर्षकोटिसहस्रावच्छिन्न मोद
न सर्वज्ञेनु कनक दासीदास लोकादे कुकल व्यपारो ग्यत ने जस्त्रिभवन काम इमां स्वरोग शृंगीं रौप्य खुरां मु
क्तालांगूल भूषितां घंटा माला कुल्यांग धूप व्यालंकृतां कृत परिविधूचरणां दम मुखधूपां गौरीं गां रुद्रदैव
तामित्यादि दक्षिणा पुष्पग्रहणांते सप्रकृतोपवासोधिकारी भवप्रो ज्यान्नपानेन ब्राह्मणान्नभोजन संगं
महाभारतीयरोहिणीदाने रोहिणीं तुल्यवत्सां च धेनुं दत्वा पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां स्वर्यलोके महीयते
लोहितवर्णां सुव्रतां सुशीलां सोपकरणां रोहिणीं गां पूजादि विधाय ॐ अद्य सूर्यलोकमहितत्वकाम इ
मां रोहिणीं तुल्यवत्सां धेनुं पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां गां रुद्रदैवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणागो
पुष्पग्रहणांते समानवत्सत्वेन धेनुदाने समानवत्सां श्वेतां धेनुं दत्वा पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां इं
द्रलोके महीयते समानवत्सा समानवर्णां वत्सां श्वेत गवीं पूजादि विधाय ॐ अद्य इंद्रलोकमहितत्वकाम इ राम
मां समानवत्सां श्वेतां धेनुं पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां गां रुद्रदैवताम् अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणापुष्पग्रहणां २१

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

ते समानवत्सां सवत्सधेनुदाने समानवत्सां सवत्सां धेनुं दत्वा पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां गां रुद्रदैवताममु-
कगोत्रायेत्यादि दक्षिणां पुष्पग्रहणांते समानवत्साकृष्णधेनुदाने समानवत्सां कृष्णां धेनुं दत्वा पयस्विनीं
सुव्रतां वस्त्रसंवीतां अग्निलोके महीयते कृष्णगवीपूजादि विधाय ॐअद्य अग्निलोकमहितत्वकाम इमां
समानवत्सां कृष्णां धेनुं पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां गां रुद्रदैवतमित्यादि दक्षिणां गोपुष्पग्रहणांते धू-
म्रवर्णगवीदाने वातरेणुसवर्णां तुल्यवत्सां कामदोहिनीं प्रदाय वस्त्रसंवीतां वायुलोके महीयते वात-
रेणुसवर्णां धूम्रवर्णां धूम्रधेनुगवीपूजादि विधाय ॐअद्य वायुलोकमहितत्वकाम इमां वातरेणुसव-
र्णां सवत्सां कामदोहिनीं वस्त्रसंवीतां गां रुद्रदैवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणां पुष्पग्रहणांते समान-
वर्ण १ वत्सधूम्रधेनुदाने समानवत्सां धूम्रां धेनुं दत्वा पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां यमलोके महीयते धू-
म्रां कृष्णलोहितवर्णां धूम्रधेनुपूजादि विधाय ॐअद्य यमलोकमहितत्वकाम इमां समानवत्सां धू-
म्रां धेनुं पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां गां रुद्रदैवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणां पुष्पग्रहणांते हेमवर्णां
सवत्सधेनुदाने स्वर्णाभां हेमसुवर्णांच सवत्सां कामदोहिनीं प्रदाय वस्त्रसंवीतां वारुणलोकमश्नुते
स्वर्णाभा गौः कामदोहत्वान्नाथा सदोह्या सवत्सधेनुपूजादि विधाय ॐअद्य वारुणलोकमहितत्व

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ काम इमां हेमवर्णां सवत्सां कामदोहिनीं वस्त्रसंवीतां धेनुं गां रुद्रदेवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणापुच्छ
२२ गृहाणां ते हिरण्यवर्णां सवत्सां पिङ्गलाक्षी गोदाने हिरण्यवर्णां पिङ्गाक्षीं सवत्सां कामदोहिनीं प्रदाय वस्त्र
संवीतां धेनुं गां रुद्रदेवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणापुच्छं गृहाणां ते पलालधूम्रवर्णा दाने पलालधू
म्रवर्णां तु सवत्सां कामदोहनां प्रदाय वस्त्रसंवीतां पितृलोके महीयते पलालधूम्रवर्णा पाण्डुरां पाण्डुरे
धेनु गवी पूजादि विधाय ॐ अद्य पितृलोकमहितत्वकाम इमां पलालधूम्रवर्णां सवत्सां कामदोहा
नां वस्त्रसंवीतां धेनुं गां रुद्रदेवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणां गोपुच्छं गृहाणां ते सवत्सपीनवक्षग
वीदाने सवत्सां पीवरीं दाने शितिकण्ठमलंकृतां वैश्वदेवसमं वाधं स्थानं अक्षय्यं प्रपद्यते पीवरीस्थूलदे
हा शितिकण्ठनीलग्रीवां अलंकृतां हेमतिलकादिभिः पीवरगोधेनु पूजादि विधाय ॐ अद्य वैश्वदेवसंवो
ध अक्षय्यस्थानप्राप्तिकाम इमां सवत्सां पीवरीं शितिकण्ठीमलंकृतां रुद्रदेवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणां
गोपुच्छं गृहाणां ते समानवत्सगौरवर्णा धेनुदाने समानवत्सां गौरीं तु धेनुं दत्वा पयस्विनीं सुव्रतां वस्त्रसंवीतां
वसूनां लोकमाप्नुयात् ॐ गौरवर्णा धेनु पूजादि विधाय ॐ अद्य वसुलोकभोगप्राप्तिकाम इमां सवत्सां राम॰
गौरीं धेनुं गां रुद्रदेवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणापुच्छं गृहाणां ते पाण्डुकंबलवर्णा सवत्सगोदाने पाण्डु २२

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

कंबलवर्णसवत्सगोदाने पांडुकंबलवर्णानुसवत्सां कामदोहिनीं प्रदाय वस्त्रसंवीतां साध्यानां लोकमश्नुते
पांडुकंबलवर्णांश्चैनत्सोहिनवरां पांडुरां भगवीपूजादि विधाय ॐ अद्य साध्यलोकप्राप्तिकाम इमां पांडुकं
बलवर्णां सवत्सां कामदोहनां वस्त्रसंवीतां धेनुं रुद्रदैवतां अमुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणां
तं वत्सोपपन्ननीलगवीदाने वत्सोपपन्नां नीलांगीं सर्वरत्नसमन्वितां गंधर्वाप्सरसां नृलोकान्
दत्वा प्राप्नोति मानवः वत्सोपपन्नां सवत्सां सर्वरत्नाभिमुक्तां सादीनि नीलगवीपूजादि विधाय ॐ अद्य
गंधर्वाप्सरसां लोकप्राप्तिकाम इमां वत्सोपपन्नां नीलांगीं सर्वरत्नसमन्वितां धेनुं गां रुद्रदैवतां अमुकगो
त्रायेत्यादि दक्षिणां पुच्छग्रहणांतं याज्ञवल्क्यगोदाने यथाकथंचिद्दत्वा गां धेनुं वा धेनुमेव वा स्त्रा
रोग्याम परिक्लिष्टां दाता स्वर्गे महीयते यथाकथंचित सुवर्णशृंगादि रहितामपि गां पूजादि विधाय
ॐ अद्य स्वर्गलोकमहितत्वकाम इमां स्वारोग्यम परिक्लिष्टां गां रुद्रदैवतां अमुकगोत्रायेत्यादि
दक्षिणां गोपुच्छग्रहणांतं नंदीपुराणीयधेनुदाने विधिनानुयदाद्दत्वा पात्रे धेनुः सदक्षिणा दाता
तारयते जंतूनकुलानामयुतैः पातेरिति महार्घ्यं तृतीया धेनुगवीपूजादि विधाय ॐ अद्य सकुलशमायु

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा°
२३

नसहितात्मनःस्मरणकाम इमां धेनुं गां रुद्रदेवताममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणागोपुच्छग्रहणांतं मन्नूक्तगोदाने गो
दोवधस्यापि स्वर्गं प्राप्नोतीति शेषः गोपूजादि विधाय ॐ अद्य ब्रह्मवधेपि स्वर्गप्राप्तिकाम इमां गां रुद्रदेवताममुक
गोत्रायेत्यादि दक्षिणागोपुच्छग्रहणांतं नंदीपुराणोक्तसंग्रामार्जितगोदाने संग्रामेषु जयित्वा तु यो वै गां च प्र
यच्छति आत्मविक्रयतुल्यास्ता प्राप्स्यतीति कौशिकः गोपूजादि विधाय ॐ अद्य आत्मविक्रयधन
क्रीतगवीदानजन्यफलप्राप्त्यनंतरफलप्राप्तिकाम इमां गां रुद्रदेवताममुकगोत्रायेत्यादि दक्षि
णागोपुच्छग्रहणांतं द्यूतजितधनक्रीतगोदाने यो वै द्यूते धनं जित्वा गाः क्रीत्वा वा प्रयच्छति स श
क्रपुरमभ्येति वर्षाणामयुतं नरः गोपूजादि विधाय ॐ अद्य वर्षायुतावच्छिन्नशक्रपुरगमनकाम
इमां द्यूतजितधनक्रीतां गां रुद्रदेवताममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणागोपुच्छग्रहणांतं संवर्तोक्त
सोपस्करगोदाने यो ददाति शफैः रौप्यैः हेमशृंगीं च रोगिणीं सवस्त्रां वत्ससंवीतां सुशीलां गां
पयस्विनीं यावच्च तस्याः रोमाणि सवत्सायाः दिवं गताः तावंतो वत्सरान्नाके तन रोमसमानि के
सोपकरणगोपूजादि विधाय ॐ अद्य सवत्सेतरोमसमसंख्याकसमगवावच्छिन्नस्वर्गाधिकरणक

गम°
२३

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

ब्रह्मास्तिकवासकामइमांगोप्यखुरांहेमशृंगींरूप्यरोमिशंगीमवत्सांवस्त्रसंयुतांसुशीलांपयस्विनींगांरुद्र
देवताममुकगोत्रायेत्यादिदक्षिणागोपुछग्रहणांतं अंगिरसगोदाने गोरेकस्यैवदानत्याश्रोम्नया
सांविशेषतः सहित्वारयवनेपूर्वानमान् सप्तसप्तच गोपूजादिविधाय ॐअद्येत्यादिएकविंशतिपूर्व
पुरुषतारणकामइमांगांरुद्रदेवताममुकगोत्रायेत्यादिदक्षिणागोपुछग्रहणांतं वाराहपुरा
णीयगोदाने यमपुरान्नहिभीतिस्त्यागोंचदिशणांचपृथिवीचैवशाश्वतीं ब्राह्मणेभ्यःप्रयच्छेन्निनगछति
नसंशयः नगछन्तियमपुरमित्यन्वयः गोपूजादिविधाय ॐअद्येत्यादियमपुरगमनाभावकामइमांगांरु
अमुकगोत्रा द्रदेवतां त्यादिदक्षिणागोपुछग्रहणांतं विष्णुधर्मीयगोदाने स्वर्णदानंतुगोदानंपृथिवीदानमेवचप
ये वित्रयश्चमानोहिसर्वपापैः प्रमुच्यते गोपूजादिविधाय ॐअद्येत्यादिसर्वपापक्षयकामइमांगांरुद्रदेवताम
मुकगोत्रायेत्यादिदक्षिणागोपुछग्रहणांतं विष्णुधर्मोत्तरीयसगर्भगोदाने गर्भिणींचतथादत्वावसु
नांल्लोकमश्नुते गर्भिणीर्गर्मित्यनुषंगः गोपूजादिविधाय ॐअद्येत्यादिवसुलोकप्राप्तिकामइमांगर्भि
णींगांरुद्रदेवताममुकगोत्रायेत्यादिदक्षिणागोपुछग्रहणांतं शुक्लाविष्णुवित्तहानगवीदाने शुक्ला

स्ना २

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा.
२४
48

बिंदुविनाकृतस्यागंधर्वैः मदमोदने गोदद्याद्विशेषः गोपूजादि विधाय ॐ अद्य गंधर्वमदमोदनकाम इमां
शुक्लबिंदुविनाकृतां गां रुद्रदैवताममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणांतं नरसिंहपुराणीयक
पिलागवीदाने कपिलाधेनुगोप्रदानेन परार्ध्यं चावनीयेन परार्ध्यं मातापित्रादि वृधुगर्वार्थे गोपूजादि
विधाय ॐ अद्य मान्यगतस्वर्गकामः पितृगतस्वर्गकामो वा इमां कपिलां गां रुद्रदैवताममुकगोत्रा
येत्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणांतं स्कंदपुराणीयगोदाने यस्तु गां संप्रयच्छेत्तु ब्राह्मणेभ्यो यथा तथा गो
पूजादि विधाय ॐ अद्य महाघोरनरकत्राणकाम इमां गां रुद्रदैवतामित्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्र
हणांतं आग्नेयपुराणीयधेनुदाने धेनुं च दत्वा सुरभीं कल्याणवत्सां सुपयस्विनीं च यावंति रोमा चगांदै ५
णि भवंति तस्या वर्षाणि तावत्स्वर्गनाकवासः सुरभीं सुशीलां सुरभीं प्रधानां यूथमुख्यां धेनुपूजादिविधा
य ॐ अद्य धेन्वनुरोमसमसंख्यवर्षावच्छिन्नस्वर्गवासकामो इमां कल्याणवत्सां धेनुं गां रुद्रदैवतामि
त्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणांतं कल्याणवत्साधामनवत्सा जाबाल्योक्तगोदाने होमार्थमग्निहोत्र
सयोगां दद्यात् हृद्यान्वितां त्रिचित्तपूर्णा पृथिवी तेन दत्ता न संशयः गामर्चयित्वा चिताग्निहोतृणा ब्राह्मर

राम
२४

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

णाय च पूजादि विधाय ॐ अद्य वित्तपूर्णपृथिवीवारत्नयदत्तजन्यफलप्राप्तिकामो ग्निहोत्रिणे होमार्थमि
मां गां रुद्रदैवताम् इत्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणान्तं विष्णुधर्मे कपिलादाने प्रपञ्चिते यः कपिलां कांस्यो
पदोहां कनकाग्रशृङ्गीं यावत्किकामानभिर्वाञ्छितं सो नाकान् वा ग्रोन्यमलोकान् ब्राह्मणायाश्वलोकान् गो
पूजादि विधाय ॐ अद्य यथायथाभिवाञ्छितकामावाप्तिमन स्वर्गलोकप्राप्तिकाम इमां सचेलां कां
स्योपदोहां कनकाग्रशृङ्गीं कपिलां गां रुद्रदैवताम् इत्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणान्तं महाभारते।
यः कपिलादाने कपिलायाः प्रदानेन मुच्यते नात्र संशयः तस्मादलंकृतां दद्यात्कपिलां च द्विजा
तये श्रोत्रियाय दरिद्राय गृहस्थायाग्निहोत्रिणे कपिलां गवां पूजादि विधाय ॐ अद्य मुक्तिकामार्थ
इमाम् अलंकृतां कपिलां गां रुद्रदैवताम् इत्यादि दक्षिणां गोपुच्छग्रहणान्तं स्वलंकृतां हेमतिलकादि
भिः स्वर्णोभयतोमुखीदानम् तत्र मत्स्यपुराणे रुक्मशृङ्गीं रौप्यखुरां मुक्तालाङ्गूलभूषितां कांस्योप
दोहनां राजेन्द्र वस्त्रां द्विजपुंगवे प्रसूयमानां यो दद्याद्धेनुं द्रविणसंयुतां यावद्वत्सो योनिगतो यावद्ग
र्भं न मुञ्चति तावद्गौः पृथिवी ज्ञेया सशैलवनकानना चतुरन्ता भवेद्दत्ता पृथिवी नात्र संशयः यावद्व

50

दा०
२५

निधेनुरोमाणि गावत्समस्य चनराधिप तावत्संख्यान्युगगणान् देवलोके महीयते पितॄन्पितामहांश्चैव तथैव
प्रपितामहान् उद्धरिष्यति मे दैवान्नरकाद्भूरिदक्षिणाः घृतक्षीरवहाः कुल्याः दधिपायसकर्दमाः यत्र
तत्र गतिस्तस्य भवेच्चेप्सितकामदा गोलोकं सुलभं तस्य ब्रह्मलोकश्च पार्थिवः स्त्रियश्च तं चन्द्रसमान
वक्त्राः सतप्तजाम्बूनदतुल्यरूपाः महानितम्बास्तनवृत्तमध्याः सेवन्त्यजस्रं नलिनाभिनेत्राः इति वराहे
युक्तां दक्षिणां नृप द्रव्यसंयुक्तां भूरिदक्षिणामित्यग्रे विधानात् इति लक्ष्मीधरः इति वराहे पुत्रोत्तु वर्ण
शृङ्गां यन्निविक्तसुवर्णसहितामित्यादिगोविशेषणं भूरिदक्षिणा इति भवगाच्छ यथाशक्त्या
च दक्षिणा दानमिति सागरः भोजराजोप्येवं सोपकरणप्रस्तूयमानोभयतोमुखीपूजादिविधा
य उंक्ष्मये हस्तप्रसमुद्रसशैलवनकाननचतुरन्तपृथिवीदानजन्यफलसमफलप्राप्तिर्धेनु
वत्सरोमसमसंख्ययुगगणावच्छिन्नदेवलोकमहितत्वपितामहनरकोद्धरणघृतक्षीरवहकुवह
कुल्याहृतदधिपायसकर्दमकदेशाधिकरणके प्सितकामगत्यात्मगोलोकसुलभब्रह्मलोक
सुप्राप्यत्वाजस्रचंद्रस नवक्त्रसुतप्तजाम्बूनदतुल्यवर्णमहानितम्बस्तनवृत्तमध्यनलिनाभिनेत्राने राम० २५
मा

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

कस्तोसेवमानवकारे नवकुसुमनतां भूनदतुल्यवतांम दानिंवस्त्रसंयुतां मह्मां रूप्यश्रृंगीं रौप्यखुरां मु
क्तालंकृषितांकांस्योपदोहनांसवत्सांप्रसूयमानां उभयतोमुखींरुद्रदेवतामसुकगोत्रायेत्यादिदक्षिणागोपुच्छ
ग्रहणांतं स्कंदपुराणोक्तोभयतोमुखीगोदाने यच्छोभयतोमुखीं दत्वा जं विप्रेवेदवादिने देवापिवाप्यभीष्टाय।
सकुलान्येकविंशाति समुद्धृत्य नरान्ह्येनरकात्कूपगोशानिर्के युगानि गोमतुल्यानि यदि स्वर्गेप्ररोन
रः उभयतोमुखगवीदानं पूजादिविधाय ॐ अद्येत्यादि एकविंशति वलनरकोद्धरणपूर्वकसवत्सगोरोमस
मसंख्ययुगावच्छिन्नब्रह्मलोकवासकामनाउभयतोमुखीं गां रुद्रदेवतामित्यादि दक्षिणागोपुच्छ
२५ ग्रहणांतं याज्ञवल्क्योक्तोभयतोमुखीदाने सवत्सारोमतुल्यानि युगान्युभयतोमुखीं दत्वा स्वर्गमवाप्नोति मु५
८५ पूर्वेणविधिनादानं यावद्वत्सस्य पादौ द्वौ मुखं योन्यां प्रदृश्यते तावद्गौः पृथिवी ज्ञेया यावद्गर्भं न मु
चति पूर्वेणविधिना ददत् ॐ अद्येत्यादि हेमशृंगादिविशेषणालाभः सोपकारोभयतोमुखीपूजा
दिविधाय ॐ अद्येत्यादि तत्सवत्सोभयतोमुखीगवीरोमसमसंख्ययुगावच्छिन्नस्वर्गावाप्तिपृथिवी
दानजन्यफलप्राप्तिकामइमां हेमशृंगीं रौप्यखुरां सुशीलां वस्त्रसंयुतां सकांस्यपात्रामुभयतोमुखीं

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा. गांरुद्रदैवताममित्यादि दद्यात् गोपुच्छग्रहणं तु अश्मेयपुमरगीयोभयमुखीगवीदाने यावद्वत्सस्य पादौ द्वौ
२८ शिरश्चापि प्रदृश्यते तस्मिन्काले गोप्रदानं कार्यं विधिना द्विजसत्तम अन्तरिक्षस्थितो वत्सो यावद्योन्यां
प्रदृश्यते तावद्गौः पृथिवी ज्ञेया यावद्गर्भं न मुञ्चति यावंति तस्य रोमाणि वत्सस्यापि नराधिप ताव
द्वर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते सोपस्करां गामुभयतोमुखीं पूजादि विधाय ॐ अद्य पृथिवीदानजन्य
फलसमफलप्राप्तिनिमित्तं रोमसमसंख्यसहस्रवर्षसहस्रावच्छिन्नस्वर्गलोकमहितत्वकाम इमां
सचैलां कांस्योपदोहां कनककांस्यशृङ्गीं सवत्सां उभयतोमुखीं गां रुद्रदैवताममुकगोत्रायेत्यादि दद्यात्
गोगोपुच्छग्रहणं तु विश्वरूपो भयतोमुखीदाने अर्चयित्वा मानागोः पृथिवीनामलंकृतां ब्राह्मणा
य दत्वा पृथिवीदानफलमाप्नोति अलंकृतां हेमतिलकादिभिः पूजा विधाय ॐ अद्य पृथिवीदान
जन्यफलसमफलप्राप्तिकाम इमाममलंकृतां सवत्सां उभयतोमुखीं पुनः सहस्राणां सहस्राणि चतुर्द
श विचरत्यापुरपदं पुनः प्राप्य महीतले जायते श्रेष्ठो गोभुसर्वेश्वरपरमैश्वर्ययुता गोपूजादि विधाय
ॐ अद्य यमहेश्वरपुरगमनपूर्वकहर्षवत्वयथामुखशिवपुरवासकल्पायुतमहस्त्वकसंख्याकचतु राम
२८

देयास्सहस्रावच्छिन्नैनन्तु रवरविचरं नरमहीतलप्राप्तिपूर्वकम्भे रुवर्णजन्मसमनुसुखपुत्रत्वकामस्सुमाः
सहस्रगाः रुद्रदेवता इत्यादि दक्षिणागोपुच्छग्रहणांते गोदानसहस्रादीनां स्वेयाव कुर्योपि दानं ॐ अस्या
दित्यपुराणीयसुवर्णशृंगाविराजितगोसहस्रदाने सुवर्णशृंगैस्तु विराजितानां गवां सहस्रस्य नरः प्रदा
ता प्राप्नोति पुरं पदं दिवि देवलोकमितो वमा कुर्दिवि दैवसंघाः गोसहस्रपूजादि विधाय ॐ अस्य त
२३५ गोधिकरणकपुराणोक्तैतत्कर्मैतत्प्राप्तिकामः सुमाः सहस्रगाः सुवर्णशृंगाविराजिताः रुद्रदेवता इत्यादि
दक्षिणागोपुच्छग्रहणांतं अथ ब्रह्मपुराणे गोदानविधिः गां दद्याद्देवप्रणीय विप्राय गृहमेधि
ने सुवर्णालंकृतशृंगीवस्त्रघंटाविभूषितां कांस्योपदोहनां तथा प्रांत लवणान्वितिलोदकैः रिति
प्रत्यग्रां नवनीतादिसमृद्धां शीलं लक्ष्मीधरप्रभवगुणयुक्तां मत्स्यपुराणे वक्ष्यारः पृष्ठादि षट् ग्रंथा
वयवत्वं पंचसमन्वेदाया पुच्छे तल्लवणान्त्र्यवतीमित्यन्ते लवणारत्नदर्पणां ललाट तल न्यस्ता
दर्पणांतप्रांतलवणान्वितिलोदकैरिति सर्वदा लवणादि पुष्पाभिनिलक्ष्मीधरः सागरस्तु
गोपीनोदकामित्यादि निषेधाभिधानात् यजमानप्रयुक्तानुगणाद्ये गोत्पर्पणीयेवालङ्गां

दा.
२०

लवणाचलतिलोदकेक्षुदध्यादिभूमेरित्याह गवांपुच्छगृहीत्वानुसमवर्णेन पाणिना शुद्धस्योवेद
विद्विशेषावाचयेत्पुष्पितिशुद्धं भोग्यमोक्षप्रदा श्वेताधूम्राभापापनाशिनी कृष्णा स्वर्गप्रदा ज्ञेयागौ
रीचकुलवर्द्धिनी धूम्राभाकृष्णलोहितः यः गौरीचानिपीना रक्तारूपप्रदाज्ञेयापीतादा
रिद्रघातिनी पुत्रप्रदा कृष्णसारी नीलाधर्मविवर्धना कृष्णसारीकृष्णप्रेतवर्णा कपिला
सर्वपापघ्नी नानावर्णा च मोक्षदा पीतोदकांजग्धतृणांदुग्धदोहांनिरिन्द्रियां न दद्याद्ब्राह्मणे
भ्यस्सदोषं वृषभं तथा पीतोदकांजग्धतृणामिति दानदिनएवमेवदानपूर्वकाले दुग्धदोहां
स्वल्पत्वपानशीलामित्यर्थः गोसूक्तादिविधाय ॐ त्र्यम्बकमोक्षप्राप्तिकामइमांसुवर्णशृंगीं र
तिलारत्नद वत्सां रूप्यखुरादिमां घंटाभरणभूषितां कांस्योपदोहां श्वेतांगां रुद्रदैवतामित्यादिदानां गोपुच्छग्र
पुष्पैः मत्स्य हणांत एवं धूम्रादिवर्णां स्वस्वकामनयाद्द्यात् देवीपुराणीयशिवध्यायिसंप्रदानकहेमग
ग्रा त्रिसार वीदाने शुभां हेमगवीं गां च कारयेद्रजतानखुरान् गांवस्त्रप्रावृतां कृत्वा प्राप्नुयाल्लोकमुत्तमं तांव
धां रजतक्षु
रे चरणं
मुक्तालांगूल स्त्रप्रावृतां कृत्वेति गुणफलश्रुत्यावस्त्रप्रावरणस्य फलमुक्तमुत्तमलोकप्राप्तिः विचित्रपुष्पैः राम
भूषितां २०

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

55

विचित्रगंधपुष्पादिनिवेदनैः तथा तन्नामपदे देवीजांगां तत्र समर्प्पयेत् तन्नामतनमंत्रज्ञ देवीत्वदीयादादेशा
त्तव मन्त्रोपदीपने उच्चस्थानाभिरतजायत्रायते स्थित्वभाविते ऽक्षयफलकामेन प्रायश्चित्तविशुद्धये मनुना।
गीर्णमनेन हैमयनेन पुराकिलः तत्र पूर्वोक्तनतुप्रयान् रौद्रकिल्विषमंस्थितान् उद्धृत्य प्रापयेवत्स देवा
लोके मनुजनं मुदामुच्चहेमयरिमा देवी दुर्गा शिवभाजिने शिवध्यायिने हेमगवीप्रजादिविधायतो
ज्योतमल्लोकप्राप्तिकामश्चांदेमगवीवस्त्रेणाच्छादयिष्ये इतिसंकल्प्यः हेमगवीवस्त्रेणाच्छादयेत् ततो
गंधधूपदीपविचित्रवरकुसुमैः देवीमंत्रजपन्नामापयित्वा तांगांतत्र समर्प्पयेत् देवीत्वदीयादादेशात्तव म
न्त्रोपदीपने इतिपठित्वा ओं नमोस्त्याहापयफलपापतयप्राप्तिरौद्रकिल्विषमास्थितान् सप्रपूर्वमंत्रावर स
र्वेशाहरणपूर्वकेन कर्मकानुतन देवीलोकनयनकामस्मारजन्मरणांहेमगवीविस्तु देवतामित्यादि
गोप्रदानशांतं अथ वृषभदानं तत्राग्नेयपुराणे अनड्वाहवृषभदानस्य फलं शृणु महामते पवित्रंपाव
नं चैव सर्वदानोत्तमं तथा दशधेनुसमो नड्वानेकश्चैव धुरंधरः वाहाच्चानितपुष्टांगो युतिमान्रूप
सनम युवाभद्रावृषी लाभ्य सर्वदोषविवर्जितः ज्ञातामवति संसारे नात्र कार्याविचारणा अलंकृ
त्य वैरवैस्त्रैपुरोपदिष्टतमुपस्थिते सुवर्णशृंगराजेन्द्रात्वैः रौप्यैरलंकृतं सपुष्पपदवस्त्रेण आच्छादणा।

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा०
२७ योपपादयेत् मेवेरमाने न गजेन्द्रमेषु गणुषमहामन्ने धर्म्मस्त्वं वृषरूपेण जगदानंदकारकः अष्टमूर्तेरधि
ष्ठानमतः पाहि मां हुः कृतानुवि प्रीयतां धर्मराजो मे इति पठित्वा विसर्जयेत् सप्तजन्मकृतं पापं वाङ्मनःकायक
र्मभिः नश्यंतवचहतयं योनिवृषदानान्न संशयः यानं वृषभसंयुक्तं दीयमानं स्वतेजसा गंधर्वाप्सरसं
कीर्णं गीतनृत्यसमाकुलं आरुह्य कामगं दिव्यं स्वर्गलोकेधिगच्छति आवंतिनरसरोमाणि वृषभस्य
भवीयते स्वर्गमायाति तावंति अब्दानि तोदयो भवेत् सर्वयाजी महातेजा वीतशोको निरामयः ना
वंनिवत्सरो मायाति शोधः अन्यमनथाद् शीनात सोपकरणपूजादि विधाय धर्मस्त्वं वृषरूपे
ण जगदानंदकारकः अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः पाहि मां हुः कृतानुवि प्रीयतां धर्मराजो मे इति पठित्वा जेर
स्य दमाधेनुदानजन्यफलंतस्यफलं संसारपरिज्ञाणं सप्तजन्मावाच्छिन्न वाङ्मनःकर्मकायकारा
त्सर्वं पापक्षयवृषभसंयुक्तं तु तेजो दीप्यमानगंधर्वाप्सरः संकीर्णं गीतनृत्यसमाकुलं कामगादि
यानारोहणपूर्वकस्वर्गाधिगमनं यावद्देववृषभरोमसमसंख्यवत्सरावच्छिन्नस्वर्गप्राप्तिनंतरं ऐ त्रे
हिकलोकिकनृपत्वं सर्वयाजित्वं महातेजस्त्वं वीतशोकत्वं निरामयत्वं कामोऽनुधुरंधरं गोदा
नमिति प्रसंगं च्युतिमंत्रं प्रवाने भङ्ग नुशीलं सर्वदोषविवर्जितं सुदर्शांश्रृंगेरो प्यखुरोन्नतः स्वस्तिनयाले राम०
२८

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

स्कृतं पटवस्त्रविभूषितं तुभ्यं वृषभं रुद्रदैवतममुकगोत्रायेत्यादि दक्षिणा पुच्छग्रहणांते धुरंधरः हलव
हनक्षमः भद्रः शुभलक्षणोपेतः सुशीलः स्त्रहिमः सर्वदोषविवर्जितः स्थूलांगः महाभारनीयबलवद्धुरं
धरवृषभदाने अनड्वाहं च यो दद्याद्धलवंतं धुरंधरं स निस्तरति दुर्गाणि स्वर्गलोकं च गच्छति वृषभपूजादि वि
धाय ओं अद्य दुर्गविस्तारस्वर्गलोकगमनकामो बलवंतं धुरंधरं रुद्रदैवतमित्यादि दक्षिणा गोपुच्छग्रहणांते
पुनर्महाभारनीयवृषभदाने स्वर्गे यम्मूर्त्तिमानेन वृषभं योगवांपतिः विष्णुगणवते दद्यात्सर्वे स्वर्गमहीयते वृष
भपूजादि विधाय ओं अद्य स्वर्गलोकमहितत्वकामोऽमुं वृषभं रुद्रदैवतमित्यादि दक्षिणा वृषभपुच्छग्रहणां
ते आग्नेयपुराणीयपुष्यादिषु वृषभदाने पुष्ये वा जन्मनक्षत्रे अयने विषुवेषु च ग्रहणे च व्यतीपाते संक्रांतौ
च दिनक्षये यानमश्वमनड्वाहं हेमरौप्यमगोसितिलान्ये प्रयच्छंति पापेषु निरताः सर्वे ते इति वचनात्तस्मात् पुष्य
रमापक्षयार्थमिदं देयं ३ कामसमश्रुनानामन्यत्तमो वृषभपूजादि विधाय ओं अद्य शोभेरवमार्गप्रापकाशेषपा
पक्षयकामोऽमुं वृषभं दाने प्रदेयो लक्षं रुद्रदैवतमित्यादि दक्षिणा वृषभपुच्छग्रहणांते आदित्यपुराणी
यवृषभदाने प्रदेयो लक्षणो आवादशधेनुसमो वृषः लक्षणाढ्यो वृषभलक्षणोपचितः वृषभपूजादि विधा
य ओं अद्य दशधेनुदानजन्यफलसमफलप्राप्तिकामोऽमुं वृषभं लक्षणाढ्यं रुद्रदैवतममुकगोत्रायेत्या

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

ना त्यादि दक्षिणाग्रहणांतं विष्णुधर्मोत्तरे दशधेनुसहितवृषभदाने उक्षाणं ये प्रयच्छंति दशधेनुयुतं तथा स
२९ र्वपापविनिर्मुक्तास्ते ब्रजन्ति गवां गतिं धेनुसहितवृषभपूजादि विधाय ओं अद्य सर्वपापविनिर्मुक्तिपूर्वकगामम
गावलीनगरकामोऽहं दशधेनुसहितवृषभं रुद्रदैवतमित्यादि दक्षिणाग्रहणांतं मत्स्ये वृषभदाने अ
नडुहः श्रियं दत्त्वा शान्तिमाप्नोतीति शेषः वृषभपूजादि विधाय ओं अद्य पुष्कलशान्तिकामोऽहमनडुहं रुद्रदैवतमित्यादि
दक्षिणाग्रहणांतं महाभारते वृषभदाने सूर्यलोकमनडुहं दत्त्वा ब्रजतीति शेषः वृषभपूजादि वि
धाय ओं अद्य सूर्यलोकगमनकामोऽहमनडुहं रुद्रदैवतमित्यादि दक्षिणाग्रहणांतं अथ वरमहि
षीदानं तत्रादौ पुराणे महिषीदानमाहात्म्यं कथयामि नरोत्तम पुण्यं पवित्रमायुष्यं सर्वकामफलप्र
दं वह्निपुराणे पुष्पकान्तिकामयनेन तथा शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां सूर्ये संक्रांतिवासरे यदा वा जायते वि
त्तं चित्तं चैव श्रद्धान्वितं तदैव देया महिषी संसारभयभीरुणा धरा सुशृंगी सखुरा सुनखा च प्रथमा तरुणी
धेनुः सुशीला दोषवर्जिता सुवर्णशृंगी तिलकांस्यरत्नाभरणभूषिता रक्तवस्त्राहृता देया ताम्रदोहने
कान्विता पिण्याकपिष्टकोपेता सहिरण्या च शक्तितः सप्तधान्ययुता देया ब्राह्मणे वेदपारगे पुरा
णपाठकेन द्विजस्कुटुंबेन सीदति इति हिरण्यां सवत्सां च पुण्येऽह्नि विधिपूर्वकं दद्यान्मंत्रेणानेन । राम २९

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

जैं कृपुराणविहितेन च मंत्रतः इंद्रादिलोकपालानां या राजन्महिषी शुभा तस्या दानं महाराज तास्तु मे स
र्वकामदा धर्मराजस्य साहाय्ये यस्याः पुत्रः प्रतिष्ठितः महिषासुरस्य जननी या सा तु वरदा मम दद्या
त्सदक्षिणां तत्र ब्राह्मणाय पयस्विनीं सदक्षिणां सकुदक्षिणां प्रतिगृह्य स तत्तस्याः पुच्छदेशे स्वयंभुवा
एवं दत्वा विधानेन ब्राह्मणस्य गृहं नयेत् हामापये ततो विप्रं येन तुष्टिमुपैति सः अनेन विधिना दत्वा
महिषीं द्विजसत्तमे सर्वकामानवाप्नोति इह लोके परत्र च या स्त्री ददाति महिषीं सा राजमहिषी
भवेत् धनाधिपो भवेद्वैश्यः शूद्रो सर्वार्थसंयुतः तस्मान्नरेण दातव्या महिषीति भवे मतिः पितृणां
नारणां चैव आत्मनः शुभमिच्छता ददा हृभरमा राजन्महिषी नारदोब्रवीत् विप्रास्समानयाव्यासः
सर्वदानोत्तमां कविः सगरेण ककुत्स्थेन धुंधुमारेण गाधिना दत्वाश्विन नव प्राप्ताः समुपोष्य जगत्य
ते दत्वा सत्कृत्य विप्रेभ्यो महिष्यः सर्वकामदा महिषीदानमाहात्म्यं यः शृणोति स दानरः सर्वपापवि
निर्मुक्तः शिवलोके महीयते दग्धाधिकां तु महिषीं नवमेघमालां संपूज्य पुत्रकवतीं जघनाभिरामां
दत्वा सुवर्णतिलकां द्विजसत्तमाय लोकत्रयं स जयतीह किमत्र चित्रं नत्र ब्राह्मणकर्तृक महिषी
दानस्य सोपकरणमहिषीपूजादिविधाय इंद्रादिलोकपालानां या राजन्महिषी शुभा तस्याः दा

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ ६०
२

नेन महाराजमा त्वमे सर्वकामदा धर्मराजस्य सायुज्येयस्याः पुत्रः प्रतिष्ठितः महिषासुरस्य जननी या मा त्वं
रदास्मव इति पठित्वा कुशतिलजलान्यादाय ॐ अद्यामुकनिमित्ते पुण्यपावित्रदीर्घायुष्येहिकामु
ष्मिकसर्वकामफलयज्ञयाजित्वव कुपितृनारसालत्मसुभविष्यति इयं मे दानपुण्यफलं सर्व
तो दानोत्तमफलप्राप्तिकाम [illegible] इमां सुपयोधरां सुशृङ्गीं सुखुरां सुश्रोणिकां श्यम
प्रसन्नां तरुणीं धेनुं सुशीलां दोहवर्जितां सुवर्णतिलकां सुवर्णशृङ्गीं सुवर्णघण्टां सुवर्णग्रैवेयकाभर
णभूषितां रक्तवस्त्राच्छादितां ताम्रदोहनकान्वितां सहिरण्यां सप्तधान्ययुतां पयस्विनीं महिषीं पुत्र
वतीं यमदेवतामसुकगोत्रायेत्यादि दद्यात् पुष्पगृह्य दत्वाते कामस्तुनिश्च महिषीत्वनिश्च महिषा
द्विजवेश्मप्रापणं ततो ध्यहिजयित्पन्नेनच पिण्याकपिटकः तिलखलि प्रसिद्धे तैलः सप्तधान्या
नि यवगोधूमचणकतिलकंगुप्रियंगुश्यामाकधान्यानि होत्रे ये दातारि महिषीदाने प्रजादिपि
धाय ॐ अद्यामुकनिमित्ते पुण्यपावित्रदीर्घायुष्येहिकामुष्मिकसर्वदानोत्तमफलप्राप्तिकाम
इमां सुपयोधरां सुशृङ्गीं सुखुरां सुश्रोणिकां सुवर्णशृङ्गीं सुवर्णघण्टां सुवर्णग्रैवेयककंठाद्याभर राम
णभूषितां रक्तवस्त्राच्छादितां ताम्रदोहनकान्वितां पिण्याकपिटकोपेतां सहिरण्यां सप्तधान्ययु ३

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

नां पयस्विनीं महिषीं पुत्रवतीं यमदैवतामित्यादि सोत्कर्षं दक्षिणा पुष्ट ग्रहणां नं वैशेषो दानविमहिषि

दाने पूजादि विधाय ओं अद्यामुकनिमित्ते पुण्यपावित्र्य दीर्घायुष्यैहिकामुष्मिक सर्वदानोत्तमफल

प्राप्तिकाम इमां सुपयोधरां सुशृंगीं सुखुरां सुकेशाग्रिकां प्रथमप्रसूतां नानारूपां घेनुं सुशीलां दोषविव

र्जितां सुवर्णशृंगीं सुवर्णतिलकां सुवर्णखुरां सुवर्णघंटां सुवर्णग्रैवेयकाद्याभरणां भूषितां रक्त

वस्त्रावृतां ताम्रदोहनकान्वितां पिटकाकपिटकोपेतां सदक्षिणां सप्रधान्ययुतां पयस्विनीं महिषीं

पुत्रवतीं यमदैवतामित्यादि सोत्कर्षं दक्षिणा पुष्ट ग्रहणां नं वैशेषो दानविमहिषी दाने पूजादिवि

धाय ओं अद्यामुकनिमित्ते पुण्यपावित्र्य दीर्घायुष्यैहिकामुष्मिक सर्वकामफलधनाधिपत्व पु

त्रपौत्रनाना रत्नान्यस्य भविं शान्ति पूर्वम दानफल सर्वदानोत्तमफल प्राप्तिकाम इमां सुपयोधरां सुशृं

गीं सुखुरां सुवर्णघंटां सुकेशाग्रिकां प्रथमप्रसूतां नानारूपां घेनुं सुशीलां दोषविवर्जितां सुवर्णशृं

गीं सुवर्णतिलकां सुवर्णखुरां सुवर्णघंटां सुवर्णग्रैवेयकाद्याभरणाभूषितां रक्तवस्त्रावृतां

ताम्रदोह नकान्वितां पिटकाकपिटकोपेतां सदक्षिणां सप्रधान्ययुतां पयस्विनीं महिषीं

पुत्रकवतीं यमदेवतामित्यादि सोत्कर्षं दक्षिणा पुष्ट ग्रहणां नं वैशेषो दानविमहिषि दाने पू

कां प्रथमप्रसूतां नानारूपां घेनुं सुशीलां दोषविवर्जितां सुवर्णशृंगीं सुवर्णतिलकां सुवर्णखुरां सुवर्णघंटां सुवर्णग्रैवेयकाद्या

भरणाभूषितां रक्तवस्त्रावृतां ताम्रदोहनकान्वितां पिटकाकपिटकोपेतां सदक्षिणां सप्रधान्ययुतां पयस्विनीं महि

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा॰ जादिविधाय ॐ अद्यामुकनिमित्ते पुण्यपावित्र्यदीर्घायुष्यैहिकामुष्मिकसर्वकामफलसर्वार्थ्यपतच्च चर
३१ वकुपितृतारणात्मशुभविंशति वृषभदानसर्वदानोत्तमफलप्राप्तिकाम इमां सुपयोधरां सुशृंगीं सुश्रो
णीं कां सवत्सतां नरूपां धेनुं सुशीलां दोषविवर्जितां सुवर्णशृंगीं सुवर्णतिलकां सुवर्णघंटां सुवर्ण
ग्रैवेयकाद्याभरणभूषितां रूप्यखुरां ताम्रदोहनकान्वितां विराधाकपिलकोपेतां सहिरण्यां
सप्तधान्ययुतां पयस्विनीं पुत्रकवंशीयमदेवतामित्यादि सोत्कर्षं दक्षिणापुष्यग्रहणांतं स्त्री
कर्मक महिषीदाने पूजादि विधाय ॐ अद्यामुकनिमित्ते पुण्यपावित्र्यदीर्घायुष्यैहिकामुष्मि
कसर्वकामफलराजमहिषीत्वेकरणाधिकभर्तृसहसुखलाभवकुपितृतारणात्मशुभवि
शति वृषभदानफलसर्वदानोत्तमफलप्राप्तिकाम इमां सुपयोधरां सुशृंगीं सुखुरां सुश्रोणि
कां सवत्सतां नरूपां धेनुं सुशीलां दोषविवर्जितां सुवर्णशृंगीं सुवर्णतिलकां सुवर्ण
घंटां सुवर्णग्रैवेयकाद्याभरणभूषितां रूप्यखुरां ताम्रदोहनकान्वितां सहिरण्यां स
सप्तधान्ययुतां पयस्विनीं महिषीं पुत्रकवंशीयमदेवतामित्यादि सोत्कर्षपुष्यग्रहणांतं राम॰ ३१

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

सुवर्णमदेयत्नाश्वदानं तत्र मनुः अश्वं ता लोकवायुमस्यदः प्राप्नोतीत्यनुस्मृत्यते पूजादिविधाय ओं
अद्य याम्यस्तलो क सालोक्य प्राप्तिकामः इमममश्वं यमदैवतमित्यादि दक्षिणासमन्वकरणीस्पर्शी
ते याज्ञवल्क्यः अश्वं प्रदक्ष्य दत्वा स्वर्गे महीयते पूजादि विधाय ओं अद्य स्वर्गमहितत्वकामोऽ
हमश्वं यमदैवतमित्यादि दक्षिणासमन्वकरणीस्पर्शीनं महाभारतीयाश्वदाने यावंति रोमाणि हये
भवंतीह नरेश्वर तावतो वाजिदा लोकान्प्राप्नुवंति महीयते लोकान्देवलोकान् पूजादिवि
धाय ओं अद्य एतद्वाजिरोमसंख्यदेवलोकप्राप्तिकामो हमश्वं यमदैवतमित्यादि दक्षिणा
शुकरीस्पर्शीनं अथ स्कंदपुराणीयाश्वदाने रथमश्वगजं दासीकन्यां गृहम् यथापिवा भूमिं च
यः प्रयच्छेत नरराजानुविज्ञायते ओं अद्य अभ्यधिकरणकराजत्वभवनकामो हमश्वं यमदैवत
मित्यादि दक्षिणासमन्वकरणीस्पर्शीनं पुनः स्कंदपुराणीयाश्वदाने अश्वं यस्तु प्रयच्छेत्तु हेमचित्रं तु
लत्वरां मत्तेन कर्मणादेवगंधर्वलोकमश्नुते हेमचित्रं विचित्रहेमाभरणं शालिहोत्रशत्ति
ह्रसुभलक्षणायुक्तं पूजादिविधाय ओं अद्य गंधर्वलोकप्राप्तिकामो हमश्वं हेमचित्रं सुभ

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

दा० त्वत्तांयमदेवनमित्यादिदद्विशाखस्पर्शीनं स्वादिसपुराणोयास्वदाने स्वस्कंवायदिवायुग्मंशो
२२ भनेवायपादुके ददातियः प्रदाने वै ब्राह्मणेभ्यः स्वयंयन्तः तस्यदिव्यानियानानिरथध्वजपताकि
नः दुष्टंयानचैवेहभविष्यतिकर्णचनः युगंरथवहनसमर्थंवृषभादीनिरत्नाकरः रथदो
लादियानमितिनामकरः तन्मनेदोलादानेपीदमेवफलं प्रदानेप्रदेयं पूजादिविधाय ॐ
अद्यदिव्ययानध्वजवक्रपताकान्वितवक्ररथप्राप्त्येहिककुसमार्गरहितत्वकामइममंयम
दैवतमित्यादिदद्विशाखकर्णस्पर्शीनं नदीपुराणोयास्वदाने चंद्रसूर्यग्रहेपुण्यपर्वकाल
उत्तरायणे योऽश्वरथंगजंवापिब्राह्मणेभ्यःप्रदापयेत्

दान २२

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

यवलास्तु रसेनका: एकं ब्रह्मर्षिदेशो वै ब्रह्मावर्त्तादिनंतरं हिमवद्विंध्ययोर्मध्यं यत्प्रागविनशनादपि प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेशः
आसमुद्रात्तु वै पूर्वादासमुद्रात्तु पश्चिमात् तयोरेवांतरं गिर्योरार्यावर्तं प्रचक्षते कृष्णसारस्तु चरति मृगो यत्र स्वभावतः यज्ञि
योयाज्ञिको देशो म्लेच्छदेशस्ततः परं मत्स्यपुराणे विराटदेशपांचालकान्यकुब्जादिकुरुक्षेत्रादिदेशाः सूरसेनादयः मथुरादेशः
विनाशनं सत्यं सत्यं तद्धीनदेशः तयोर्हिमवद्विंध्ययोः स्वभावतो न बलात्कारेण यज्ञियो यस्माद्वा भविष्यपुराणे ब्रह्माव
र्त्तपरो देशस्ततोनंतरं मध्यदेशात् न्यूनः आर्यावर्त्तस्ततोनंतरः परः पुण्यतमः ततोनंतरं हि शायन्यूनः अलवलायवा गौरीति च
दीपचद्रांपेनवृ: विष्णुः चातुर्वर्ण्यव्यवस्थानं यस्मिन्देशो न विद्यते तं म्लेच्छदेशं जानीयादार्यावर्त्तमतः परम् मरीचिः
सिंधोऽस्त्रकरतोयायोर्हिमवद्विंध्ययोस्तथा योगदेशा मध्यभागोस्यादार्यावर्त्त उच्यते तद्भिन्नप्राच्यास्तु परमा
यनस्तु विसृष्ट: बौधायन: आवंतिकांगमगधासुराष्ट्रदक्षिणापथाः उपावृत्सिंधुसौवीरा एते संकीर्णयोनयः
आवर्त्तको ह्याराकाप्रवेशः अंगाश्च याप्रदेशः मागधो राजगृहेनात्तद्यदेशः सराष्ट्रश्रीसोमनाथलक्षितोदेशः सं
कीर्णयनयः आर्याम्लेच्छोत्पत्तिदेशत्वात् तत एतेन्यूनधर्मत्वमुक्तं म्लेच्छदेशस्तु दानादे सर्वथा हेयः तथा च
वायुपुराणे कारस्कारो कलिंगाश्च सिंधोनुत्तरमेव च प्रत्यग्राज्ञ मध्यार्यादेशा वर्ज्याः प्रयत्नतः सेव्य: म्ले
च्छदेशस्तथा रात्रौ संध्ययोश्च विशेषतः न गच्छन्मामावरत्याज्यो म्लेच्छदेशान च व्रजेत् शुद्धमित्युपलक्षणं ब्रह्म
पुराणे तीर्थयात्रां विनागोष्ठे कूपारामसरस्सु च गृहे वापि वने वापि तडागे च चिरं तथा महादानानि देयानि सं २

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

घटाकन्याधनेनमीनमेषच· प्रतिष्ठेभास्करेषुएषप्रत्येककथितंहिता: षडशीतिमुखंनामदृष्टानेदिनचतुष्टये उच्छिन्नमना
उपटन्नेपुत्रेजातेद्विजोत्तम: संस्कारेषुचपुत्रस्यतदत्तसंप्रकीर्त्तितं· चंद्रवापदिवास्तर्येदृष्टोराहोमहाफले· स्वहुपंक।
यितंपुण्यंतत्राप्यर्कोविशेषत: मत्स्यपुराणे युगादिषुपरागेषुतथामन्वंतरादिषु· संक्रांतेवैधृतेदानोचतुर्दश्यष्ट
मीषुच· यज्ञोत्सवविवादेषुदुस्वप्नाद्भुतदर्शने· द्रव्यब्राह्मणलाभेवश्रद्धावायत्रजायते स्नयत्तत्तणानि· तत्रशं
वलिखितौ देशकालउपायोद्रव्यंश्रद्धापात्रंत्यागइति· सम्मस्तेषुधर्मोदय:साधारणोन्यथाविपरीत: श्रद्धापात्रसंपन्नो
धर्मकालापेक्ष: श्रद्धाद्रव्यान्पात्रे: इतिकाल: तन्मूलोदेश· देशश्चार्यावर्त्तादिकालसंक्रान्त्यादि उपाय इतिकर्त्तव्य
ता· सम्मस्तेषुसर्वेषुसत्सुद्रव्याधर्मोत्पादि: साधारणासर्वेषुसत्सुभवतिवैकेनापिविना एवंचदेशादीनांयथास
भवंप्रत्यककारणत्वमुक्तं अन्यथादेशादीनांमन्यतमस्याभावेविपरीताधर्म्मानुदयोवैगुण्यंवा। विशेषविहित
देशविशेषंविनापिश्रद्धापात्रविशेषसंपत्तिमात्रेणवर्णिधर्म्मासिद्धमाह· श्रद्धापात्रसंपन्नोधर्म: यदिकालो
लभ्यतकोप्याविति चेत्तत्राह· श्रद्धाद्रव्यान्पात्रेरितिकाल: श्रद्धापात्रसंपन्नोयद्रव्यंस्यात् सरावकालो.
वशिष्ठधर्मेहेतुनापरोविषुपदादित्येग्पत्तर्णीय: एवंदेशोपीन्याह तन्मूलोदेश· श्रद्धासंपत्तिरेवमूल
प्राप्तिकारणंयस्मात्प्राक्त: अथपुण्यदेश: विष्णुपुराणे उत्तरंयत्समुद्रस्य हिमाद्रेश्चापिदक्षिणंवर्षंतद्भारतं
नामभारतीयत्रसंततिः: नवयोजनसहस्रोविस्तारोयस्यमहामुने· कर्मभूमिरियंस्वर्गमपवर्गंचसंस्थि
ता मनु: सरस्वतीदृषद्वत्योर्देवनद्योर्यदन्तरं तंदेवनिर्म्मितंदेशंब्रह्मावर्त्तंप्रचक्षते कुरुक्षेत्रंचमत्स्याश्च

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

67

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

68

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA